

Citiți în acest număr:

Proletari din toate țările, uniți-vă!

Invățăm să ne
odihnim

de N. Dumitru

(pag. 5)

Un turneu
de 10.000 de kilometri

de Mircea Basarab

(pag. 8)

Veac nou

ORGAN AL CONSILIULUI GENERAL A. R. L. U. S.

Cronometrul lingvistic

de I. Rizescu
și V. Solomon

(pag. 6-7)

Minți inventive, mâini de aur

de I. M. Ștefan
și Dinu Moroianu

(pag. 6-7)

BIBLIOTECA „VEAC NOU” nr. 28
OLEȘ GONCIAR:

Mult cer

(pag. 9-10)

ANUL XIX

16

(944)

19 aprilie 1968

12 PAGINI, 1 LEU

Tinerețe...

memento

prețuirea arhitecturii românești

În ultimul său număr (3), revista sovietică „Arhitectura S.S.S.R.” conșează șapte pagini unui articol semnat de M. Kalmikov și intitulat „Noi lucrări ale arhitecților din România”.

Autorul trece în revistă realizările obținute în acest domeniu în țara noastră, subliniind uriașul avânt luat de construcțiile de locuințe și clădiri de utilitate publică în București și celelalte orașe. Se scoate de asemenea în evidență marea atenție acordată de oamenii muncii din construcții problemelor privind ridicarea nivelului calitativ al lucrărilor, scurtarea termenelor de predare, scăderea prețului de cost etc.

M. Kalmikov se oprește îndelung asupra unor detalii semnificative referitoare la noile cartiere de locuințe din Capitală (șoseaua Viilor, calea Griviței, șoseaua Mihai Bravu) și Galați. Un spațiu important este dedicat construcțiilor de pe litoralul Mării Negre (Constanța, Mamaia, Eforie, Mangalia).

„Fără îndoială, încheie autorul, prietenii noștri români obțin noi succese creatoare în nobile lor activități de construcții”.

Articolul este însoțit de numeroase fotografii ale clădirilor din București, Galați, Mamaia și Eforie, precum și de planurile unor case de locuit și hoteluri de pe litoral.

i. g.

Cei trei gemeni ai minerului Andrei Șişkin din Baidavevski se numesc Iuri, Gherman și Andrian. Cosmonauții le-au trimis „finilor” lor portrete cu dedicație.

întrecere cu barza

Când a plecat în tur-nu în Uniunea Sovietică, cântărețul italian Luciano Rondinella era preocupat: soția lui urma să nască peste câteva săptămâni. Era vorba de primul copil și situația era cu atât mai complicată, cu cât în 1961 soția lui Rondinella fusese nevoită, în urma unui accident, să întrerupă o sarcină în luna a șaptea.

Și iată că turneul s-a prelungit, ajungând să dureze două luni. La 5 aprilie, cântărețul italian se afla la Berezov (în Ural), când o telegramă i-a adus la cunoștință faptul că la celălalt capăt al Europei, în fermecătorul Napoli, soția lui a început să simtă durerile premergătoare apariției unui nou membru al familiei.

Rondinella, care dăduse tocmai un recital în fața ostașilor unei unități sovietice, s-a adresat comandantului cu rugămintea de a-i înlesni o călătorie cât mai rapidă până acasă. Problema nu era deloc ușoară. La Berezov nu se află aeroporturi civile. Din fericire pentru tatăl în perspectivă, există acolo un aerodrom militar. Lui Rondinella i s-a pus la dispoziție un bimotor de vânătoare, care l-a transportat până la Novaia Zemlia. De aci, un turbo-reactor militar l-a dus până la Sofia, unde avionul de pasageri cu destinația Roma

și-a întârziat plecarea cu 20 de minute pentru a-l aștepta pe neînștitul viitor părinte.

Și astfel, la douăzeci și patru de ore de la primirea știrii, Rondinella sosea la maternitatea din Napoli unde se afla internată soția lui. Cincisprezece minute mai târziu, copilul lor vedea pentru întâia oară lumina zilei.

E o fetiță frumoasă și voinică, cu păr încă puțin dar (evident!) negru ca smoala. O cheamă Clelia.

a. n.

pavlov la new york

Academia de Științe din New York a publicat darea de seamă a unei „Conferințe pavloviste asupra activității nervoase superioare” (Pavlovian Conference on High Nervous Activity, editată de N. Kline) ținută nu de mult în S.U.A. Conferința a întrunit cei mai buni specialiști sovietici și americani în materie de psihofiziologie și neuro-fiziologie într-o confruntare „cordială, deschisă și instructivă” — cum se exprimă editorul. Într-adevăr, unul dintre organizatori, G. Razran, i-a salutat pe oaspeții sovietici în limba rusă cu aceste cuvinte care reprezentau un întreg program: „Fiți bineveniți, stimați colegi: să sperăm că această conferință comună va fi primul inel al unui șir de viitoare și fructuoase contacte. de acțiuni comune pe tărîmul științei noastre. Știința nu cunoaște hotare geografice, ea nu cunoaște piedici în calea spiritului omenesc aflat în căutarea adevărului”.

Același G. Razran, după ce a subliniat că Pavlov „a transformat radical concepțiile noastre de bază despre rolul omului în natură și acela al spiritului în om, despre mijloacele de determinare a omului și spiritului și a mijloacelor de a cunoaște omul și spiritul”, a adăugat: „Oamenii de știință americani care studiază comportamentul au adăugat desigur o aripă la edificiul lui Pavlov, dar numai o aripă; corpul principal continuă să domine ansamblul ca un turn și să se păstreze solid și nealterat în ciuda vinturilor și furtunilor”.

La rîndul lui, profesorul Kupa'ov din Moscova a declarat la închiderea conferinței: „Rezultatele ei vor avea urmări importante și ne vor da un nou impuls către alte cercetări și alte idei... Sper că relațiile noastre după această tentativă vor deveni tot mai strînse și că vom avea contacte tot mai frecvente”.

Conferința a subliniat, astfel, o dată mai mult, actualitatea și importanța internațională a învățaturii pavloviste. Ea a dovedit continuitatea dintre metodele tradiționale de studiere a activității nervoase superioare pornind de la activitatea reflexă condiționată a animalelor și cercetările de pe tărîmul neuro-fiziologiei și mai ales al electro-fiziologiei sprijinite pe tehnica modernă (electrozi implantați), analize făcute de calculatori electronici etc.).

m. v.

întimplare la borovoie

Sala era în așteptare. Un public alcătuit mai ales din tineri — vioi, entuziaști și nerăbdători. În sfîrșit, din culise s-a ivit cel așteptat. Elegant, zimbitor, cu gesturi largi:

— Stimați spectatori, am venit să prezentăm aci, în fața dumneavoastră, un număr de modele care s-au bucurat de succese la multe concursuri din U.R.S.S. și de peste hotare...

Și a mai continuat așa, timp de câteva minute, ascultat atent de spectatori. Părea un bun cunoscător în materie. Și într-adevăr, era. Vorbea directorul unei Case de modă!

Apoi a început Parada modei — care a durat o oră și jumătate. Modelele erau croite deopotrivă cu gust și simplitate, din țesături aflate la îndemina oricui. Multe au fost călduros aplaudate.

Se făcuse târziu, afară vremea nu era deloc clementă și făgăduia să îngreuneze curînd circulația. În ciuda faptului că

Primăvara în R.S.S. Armeană

prezentarea modelelor luase sfîrșit, o bună parte dintre spectatori a rămas totuși în sală și a început o discuție aprinsă. Unii puneau întrebări, alții făceau sugestii, o seamă doreau sfaturi...

Intrucît ne privește, cea mai mare nou-tate ni se pare a fi locul unde s-a desfășurat această Paradă a modei, La Borovote, un colhoz din împrejurimile Novosibirsk-ului.

Spectatorii fuseseră înștiințați de micul eveniment printr-un afiș lipit la club: „Astăzi, modelieri și manechine de la Casa de modă din Novosibirsk ne vor prezenta modele pentru primăvara și vara 1963”.

O întimplare și un afiș care se pot lipsi — nu-i așa? — de comentarii.

h. p.

cercetători voluntari

De mai bine de un an în capitala R.S.S. Letone ființează un institut de cercetări care, prin particularitățile sale, ocupă un loc aparte în categoria organizațiilor științifice. Nici unul din membrii lui nu are titluri sau grade științifice, nici unul din ei nu e plătit de Institut. Toți sînt salariați la diferite întreprinderi și, desfășurînd o asiduă muncă științifică pentru îmbunătățirea organizării producției, aduc o contribuție de preț la dezvoltarea economiei.

În număr de peste 600, cercetătorii voluntari ai Institutului sînt îndrumați de specialiști cu înaltă calificare — colaboratori ai institutelor Academiei de Științe a R.S.S. Letone, ai Institutului politehnic și Universității din Riga. Secțiile Institutului sînt conduse de oameni de știință, ingineri și economiști.

Structura Institutului nu este nici ea mai puțin originală, atît în ce privește numărul secțiilor — nelimitat — cît și constituirea lor. Orice specialist cu experiență, care dorește să conducă, pe baze obștești, cercetările într-un anumit sector, are dreptul să-și întocmească un colectiv de cercetători care vădesc interes și aptitudini pentru problema studiată. Așa au luat naștere 47 de colective de creație, a căror activitate îmbrățișează cele mai variate sectoare economice: mecanizarea și automatizarea producției, prelucrarea la rece a metalelor, sudura, metalurgia pulberilor ș.a.

Rezultatele muncii depusă de cercetătorii voluntari în decurs de un an sînt evidente. De curînd, pe baza propunerii înaintate de consiliul științific al Institutului și a aprobării din partea Consiliului economice naționale a R.S.S. Letone — a fost creată o fabrică pentru producerea pielii artificiale din deșeurile producției de încălziminte. Fabrica asigură o economie anuală de 460.000 de ruble. Realizări interesante și valoroase au fost dobîndite de membrii Institutului în specializarea și raționalizarea unor ramuri industriale. Institutul de cercetări științifice pe baze obștești a trecut cu succes primul examen.

d. c.

compozitor la 12 ani

Casa de cultură „Felix Dzerjinski” din Vladivostok pregătește o nouă premieră — baletul-basm „Păianjenul de aur” — care va avea loc la 30 aprilie. Tot orașul o așteaptă cu nerăbdare.

Ce a stîrnit atîta interes? Inamul de a răspunde să aruncăm o privire pe scenă, unde se repetă intens. În acordurile unei muzici melodioase balerinele fac piruete grațioase, se mișcă ușor ca niște fulgi de zăpadă. Comparația, poate banală, este în schimb cit se poate de potrivită: dansatoarele n-au mai mult de 10—12 ani!

În sală repetiția e foarte atent urmărită de autorul baletului (atît al libretului cît și al muzicii), Serioja Cebotariov, elev în clasa VI-a a școlii medii nr. 75 din Vladivostok. „Păianjenul de aur” e prima lui lucrare care va vedea lumina rampei.

Pentru autor — prilej de emoții; pentru public — prilej de justificat interes.

Fiește. Serioja a fost asaltat de gazetari. Și iată ce le-a declarat:

— Îmi place foarte mult zoologia, botanica — a început el ca un elev conștințios. Am acasă un acvariu, un cactus, o pereche de canari. Vara intenționez să adun plante din taigaua Usuriică pentru ierbar. Dar bineînțeles, mai mult decît toate îmi place muzica — Grieg, Haendel, Bach, — apoi basmele lui Andersen, teatrul.

În ciuda vârstei, Serioja este un muzician cu experiență. Talentul lui s-a manifestat foarte devreme. La patru ani recunoștea arii și cîntece.

Primele lucrări datează din clasa II-a: un vals și micul balet „Poveste din pădure”. Apoi au urmat câteva piese pentru teatrul de păpuși al școlii. Cunoscutul compozitor Dmitri Kabalevski i-a prezis copilului un viitor strălucit.

În momentul de față Serioja lucrează la o sonată. Planuri de viitor? O noțiune. Dar pînă atunci trebuie să treacă marea examene: confruntarea cu publicul. Succes, Serioja!

i. s.

93 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI LENIN

N

adejda Konstantinovna Krupskaja, tovarăsa de viață a lui Vladimir Ilici Lenin a fost o revoluționară convinsă, o activistă de frunte, o femeie simplă și plină de farmec, o soție iubitoare. A fost alături de Lenin mai bine de un sfert de secol. „Sint fericită — scria Nadejda Konstantinovna în 1922 — că mi-a fost dat să trăiesc Revoluția, imi iubesc nespun munca mea. Viața mea particulară s-a orinduit și ea bine. Am trăit toți anii aceștia intens, din plin... Și dacă ar fi să iau viața de la capăt, aș schimba foarte puțin...”

După moartea lui Vladimir Ilici, Nadejda Krupskaja a început să scrie amintiri despre el. Și a continuat această muncă până în ultimele clipe ale vieții.

Numeroasele articole și cuvintări ale Nadejdei Konstantinovna reconstituie personalitatea vie și multilaterală a lui Ilici, trăsăturile lui de caracter. Scriitorii, pictorii, actorii și regizorii s-au adresat și se adresează în-

în fotografii și tablouri ne-am obișnuit să-l vedem mai cu seamă pe Lenin — oratorul. Discuri — nu multe la număr — păstrează pentru veacuri vocea lui Ilici. Nadejda Konstantinovna ne introduce în laboratorul de creație al lui Lenin, ridică perdeaua care acoperă cel mai de preț ungher al laboratorului — cum își pregătea Vladimir Ilici expunerile :

Când trebuia să facă o expunere era foarte agitat — taciturn, concentrat, evita discuțiile pe alte teme, pe fața lui se vedea că e prădă emoției, că reflectează. Neapărat făcea planul expunerii.

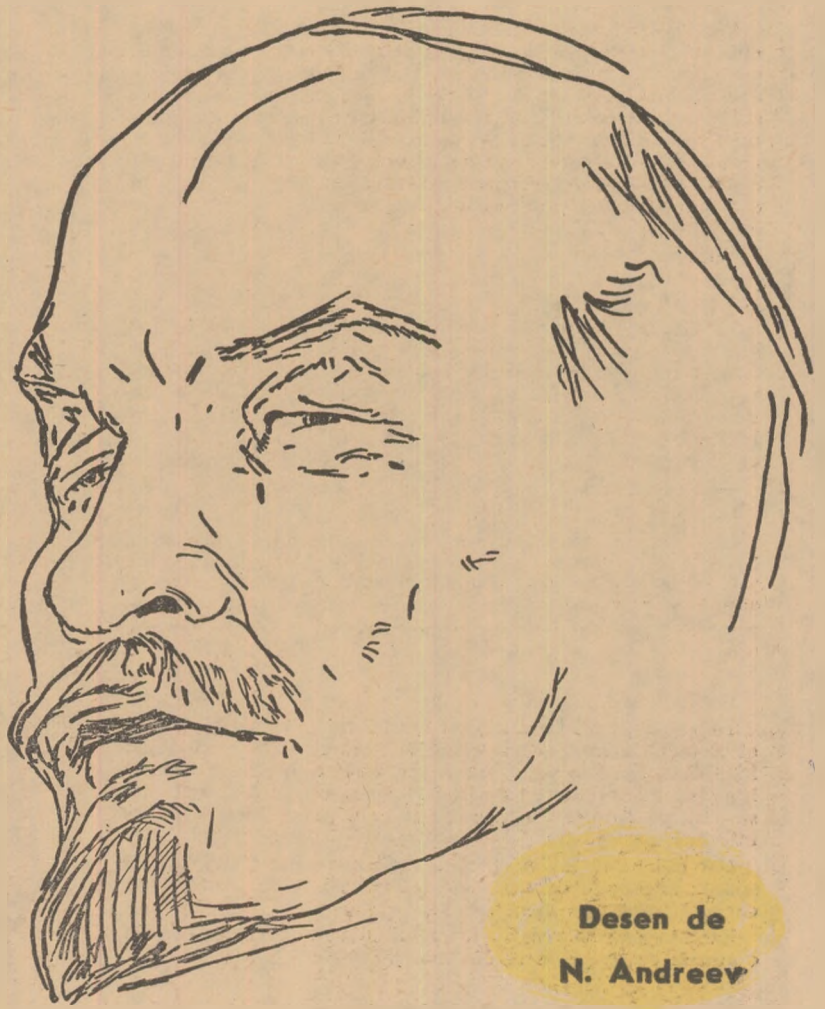
Vorbea repede...

Vorbirea lui era simplă, n-avea nimic bombastic și teatral, nu era nici de-o artificialitate „naturală”, nici „cintată” de tipul celei franțuzești (ca a lui Lunacearski, de exemplu), nici uscată, monotonă de tipul celei engleze. Graiul rusesc stă la mijloc între aceste extremități. Și la Ilici așa era... un grai tipic rusesc. Folosea un limbaj afectiv, dar nu teatral, nu lipsit de naturalețe. Modulațiile vocii nu erau șablon, monotone, stereotipe.

Vorbea curgător și ușor. Cuvintele și frazele le găsea repede, fără să le caute. E drept că se pregătea întotdeauna foarte serios, dar pregătindu-se nu-și pregătea

obosea enorm. Asculta cu multă seriozitate. Prefera opera baletului. Ii plăcea să fredoneze și să fluiere. Nadejda Konstantinovna citează multe cîntece și arii pe care Ilici le cînta tare, cu voce plină: Printre ele: „Te iubesc, te iubesc nespun”, „Robia grea mă chinuie” și multe altele.

Nadejda Konstantinovna vorbește și despre ceea ce Lenin nu știa și nu-i plăcea să facă. Vladimir Ilici nu cînta la nici un instrument muzical, nu desena. În cameră nu suporta flori de grădină.

Desen de
N. Andreev

Curajos și neînfricat

totdeauna acestor materiale când e vorba să creeze chipul lui Vladimir Ilici.

Dar Lenin a atras și atenția oamenilor de știință. La Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S. se păstrează un document inedit. E vorba de un text care are opt pagini bătute la mașină. Pe prima filă, sus, Krupskaja a scris cu mîna ei :

„Răspunsurile mele la ancheta Institutului de cercetare a creierului, făcută în 1935”.

N. K.

Intrebările chestionarului nu s-au păstrat. Răspunsurile au fost scrise la mașină, fiind pe alocuri corectate chiar de mîna Nadejdei Konstantinovna. Răspunsurile aveau menirea să-i ajute pe savanți să deslușească trăsăturile naturii geniale a lui Vladimir Ilici și, bineînțeles, nu erau destinate presei. De aici și câteva particularități — repetări, abundență de detalii, propoziții eliptice.

Această nouă înțînire cu Ilici este emoționantă. În fața noastră trăiește Lenin — filozoful, tribunul, luptătorul !

Intotdeauna o legătură organică cu viața.

O colosală putere de concentrare.

Auto critic — era foarte sever cu sine însuși. Dar nu suporta scormonirea sufletului, autoanaliza chinuitoare...

Era un om energic.

Nadejda Konstantinovna dezmente categoric anumite imagini false, dar devenite aproape tradiționale, despre Lenin :

Gesturile lui nu erau dezordonate și agitate.

Dispoziția obișnuită, precumpănită — atenția concentrată.

Veseli și glumeți.

Nu trecea des de la o stare la alta. În general toate schimbările erau întotdeauna justificate.

Avea o mare stăpînire de sine.

„Dacă dintr-o pricină sau alta nu era nevoit să se stăpînească, puneă întotdeauna problemele foarte tăios, fără „să țină seama de persoane”.

În discuțiile cu oamenii pe care-i creștea avea mult tact.

Impresionabil. Reacționa foarte viu.

La Bruxelles, după ciocnirea cu Plehanov, s-a apucat îndată să scrie un articol caustic la observațiile caustice ale lui Plehanov, cu toate încercările mele de a-l convinge să se plimbe...

Cînd era tulburat se făcea palid.

Pasiunea pe care o puneă ori de cite ori vorbea se simțea chiar atunci cînd părea liniștit.

Foarte amănunțit descrie Nadejda Konstantinovna felul cum lucra Lenin :

Se manifesta la el foarte puternic tendința de a studia orice problemă în profunzime, științific.

Vorbea și scria ușor.

Scria neînchipuit de repede, prescurtat. Scria cu o rapiditate neobișnuită, mult și cu plăcere. Cînd pregătea rapoarte, întotdeauna își nota ideile și făcea planul expunerii. Iar cînd asculta rapoarte își însemna ideile vorbitorilor. În aceste însemnări era întotdeauna cuprins esențialul, niciodată nu-i scăpa ceva important.

Scrișul lui era întotdeauna mai cîteț cînd scria ceva (în scrisori, de exemplu) care-l interesa sau îl impresiona în mod deosebit.

Manuscrisele și le scria întotdeauna direct pe curat. Făcea foarte puțin ștersături.

Tabelele statistice, cifrele, citatele le scria întotdeauna extraordinar de clar, cu o deosebită stăruință — adevărate „modele de caligrafie”.

Folosea mult tabelele statistice, făcea singur scheme foarte exacte.

Cînd pregătea vre o expunere și în general cînd studia, îi plăcea să facă sublinieri, note marginale, conpecte, la care recurgea des și mult. De cele mai multe ori ele erau scurte și expresive.

Nu putea să scrie cînd se discuta (nu-i plăcea), trebuia să fie liniște absolută.

frazele, ci doar planul expunerii, medita la conținut, la idei.

Vorbea întotdeauna cu pasiune — fie că era o expunere sau o discuție. Se întimpla deseori — era foarte emotiv — ca pregătindu-se pentru o expunere să se plimbe prin cameră și să vorbească în șoaptă, alteori, făcea așa cînd se pregătea să scrie un articol. Uneori, cînd ne plimbam, mergea tăcut, concentrat. Atunci nu vorbeam nici eu, dîndu-i posibilitatea să se adîncească în el însuși. Pe urmă începea să vorbească în fraze clare, explicite și nu suferea să-l intrerapl cu întrebări. După dispute, discuții, cînd se întorcea acasă era deseori posomorît, tăcut, indispus. Nu-l deoseeam niciodată — întotdeauna imi povestea singur cînd se liniștea — nu-l pisam cu întrebări.

Krupskaja descrie foarte amănunțit înfățișarea lui Lenin, gesturile lui, mișcările obișnuite, ocupațiile favorite. Aflăm că Vladimir Ilici juca gorodki*), înota, patina bine și mergea pe bicicletă. Chiar cînd era în deportare patina pe gheața rîurilor. Lui Ilici îi plăcea foarte mult să meargă la vîntătoare sau pur și simplu să hoinărească prin pădure. Ii făcea o deosebită plăcere săculeagă ciuperci, era un pasionat în privința asta.

Nadejda Konstantinovna își amintește că Lenin nu se temea de înălțime — cînd făcea ascensiuni „mergea pînă în vîr”. Se orienta bine în locuri necunoscute, îi plăcea să meargă repede.

Sobru (oricum, e o anchetă!) și tocmai de aceea deosebit de emoționant vorbește Krupskaja despre pasiunile, obiceiurile, preferințele lui Lenin. El iubea foarte mult natura — munții, pădurea, asfințiturile de soare. Aprecia și admira armonia culorilor. Ii plăcea să i se povestească. Asculta serios, atent, cu dragă inimă. Foarte mult îi plăcea să asculte muzică. Dar o trăia atît de intens încît

*) Un fel de popice.

Nu poți să nu te simți emoționat cînd citești cum se purta Lenin în clipe grele. Nadejda Konstantinovna scrie că deseori cînd se plimbau, cite o replică neașteptată arăta că și în timpul plimbării Lenin meditează încordat :

Tocmai asta a fost nenorocirea la începutul bolii lui, cînd medicii îi interziceau să citească și în general să lucreze. Cred că nu era o măsură bună. Ilici imi spunea deseori : „Ei nu-mi pot interzice (și nici eu) să gîndesc.”

Cînd era foarte emoționat lua dicționarul (de exemplu pe cel al lui Makarov) și era în stare să-l citească ere întregi.

Lui Lenin îi erau proprii în cel mai înalt grad vigoarea spirituală, optimismul :

Zimbea foarte des. Un zimbet bun — niciodată malițios sau „politicos”.

Ah, cum știa să ridă ! Pînă la lacrimi. Cînd rîdea așa se lăsa pe spate...

Era un om foarte vioi, perseverent și stăpînit. Un optimist.

„Nu risca inutil, numai de dragul riscului... Nu era sperios, nici fricos.

Curajos și neînfricat.

Cu aceste cuvinte Nadejda Konstantinovna își încheie răspunsurile-amintiri despre Vladimir Ilici Lenin.

N. Ermolovici

Ce evocă un carnet de adrese

Printre documentele rămase de pe urma lui Lenin există unul deosebit de interesant ; un carnet în care Vladimir Ilici și-a notat adrese și numere de telefon în perioada aprilie—septembrie 1917.

În ordine alfabetică se înscriu nume de organizații, instituții, edificii strîns legate de evenimentele luptuinoase ale anului 1917, nume ale participanților la istoricele momente : Comitetul Executiv al Sovietului de deputați ai muncitorilor și țărănilor și Alexandra Kollontai ; Nikolai Poletaev și redacția ziarului „Pravda” ; Secretarul Comitetului de partid Petrograd, Gleb Boki, și comandatura palatului Kșesinskaia ; telegraful regiunii militare Petrograd.

Firește, în carnet locul principal îl ocupă Petrogradul, dar în „geografia” lui originală figurează și Moscova, și Baku, și Stockholm și multe alte localități din Rusia și de peste hotare.

Carnetul modest, cu coperți ne-

gre de percal vorbește despre legăturile strîns dintre Lenin și oameni de cele mai diverse profesii.

Amprenta clară a inegalității stil de muncă leninist stă pe fiecare pagină. Și înainte de toate trăsătura principală a acestui stil este leațura neîntreruptă cu masele, încrederea neclintită în ele.

Ce evocă modestul carnet de adrese ? Să răsfoim cîteva pagini.

„Palatul Kșesinskaia” — notează Vladimir Ilici, abia întors din emigrație, numele edificiului în care erau concentrate centrele principale ale partidului. Și în fața noastră reinvie figura lui Lenin pe balconul acestui palat ; împreună cu muncitorii și soldații care s-au adunat aici pentru a saluta întoarcerea conducătorului iubit, ascultăm cuvîntarea lui referitoare la sarcinile partidului. Data evenimentului : noaptea spre 4 aprilie 1917.

„Litera P... „Pravda” (str. Moika 32). Îndată după sosirea la Petro-

grad, Lenin trece la redactarea ziarului. Creatorul și conducătorul lui ideologic principal, el consacră și aici multe ore discuțiilor cu activiștii de partid, cu delegații muncitorilor, țărănilor și soldaților.

„...Congresul Sovietelor” citim în carnetul lui Vladimir Ilici. Și în urechi ne sună cu o forță proaspătă profeticele cuvinte ale lui Lenin, rostite în sala unde se desfășurau lucrările Primului Congres pe întreaga Rusie a Sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților :

— Există un asemenea partid !

„Cîteva adrese, cîteva nume de oameni, cîteva numere de telefon notate de genialul conducător al proletariatului într-un carnet obișnuit, dar ele evocă una dintre cele mai glorioase pagini din istoria omenirii.

I. I.

deasupra prăpastiei

de general-maior V. DROZDOV

(Urmare din numărul trecut)

Maxim își luase toate măsurile de precauție și ticluise chiar o poveste pentru cazul că ar fi fost prins pe drum de gestapoviști: Ivan Kondratiuk, fiul unui preot din Merefă executat de puterea sovietică, mergea la Harkov ca să-și stabilească drepturile de moștenire. Își cumpăraseră din piață tot felul de mărunțșuri — pietre de brichetă, cruculițe și creioane — pe care urma să le vîndă ca să aibă cu ce-și cumpăra mîncare. Pentru orice eventualitate, strecurase în căptușeala hainei și câteva monezi de aur.

Era pe la începutul lui aprilie, dar cîmpul continua să fie acoperit de zăpadă, iar Niprul încătușat de ghețuri. Fusesse o iarnă extrem de lungă și grea. Maxim se furișă împreună cu Dudkin pe malul stîng al Niprului.

La cîteva zile după plecarea lui, cineva bătu în ușa Mariei Ilinicina. După ce spuseră parola: „Aici locuiește Ivan Danilovici?” intrară în casă doi ilegalisti. Cekiștii ucraineni îi trimiteau lui Maxim bani. Curînd după plecarea lor, se auziră din nou bătăi în ușa. Cînd deschise, Maria Ilinicina văzu în prag un băiețandru rupt și murdar cu o bucată de hirtie motololită în mînă.

— Ce-i cu tine?

— De la Ivan Danilovici.

După ce citi cele cîteva cuvinte scrise în grabă de Maxim, începură să-i tremure picioarele: „Am fost arestat. Tu, ca soție, poți să mă scapi”. După ce-i dădu băiatului haine calde și mîncare, el îi spuse că Ivan Danilovici fusese prins de jandarmi cam la 80 de kilometri de Kiev, bătut și aruncat în lagărul de la Darnița, într-o secție specială a Gestapoului.

De acolo nu scăpa nimeni cu viață.

Toată noaptea Maria Ilinicina se sfătui cu mama și soacra ei ce să facă. În cele din urmă hotărîră că trebuie să-i vină în ajutor. Sobolev însă era de cu totul altă părere: Maria Ilinicina nu trebuia să meargă la moarte sigură. S-ar fi dat singură pe mîinile Gestapoului și ar fi putut duce la pieire întreaga organizație.

Dar după ce cîntări încă o dată acușurile, Gruzdova își spuse: „Răspund pentru viața lui Ivan. Din moment ce mă cheamă trebuie să merg”.

Relatarea Gruzdovei despre felul cum l-a salvat pe Maxim o redăm cu propriile ei cuvinte*).

Curajul învinge

— Nici nu s-a luminat bine de ziuă cînd m-am și dus la Lantuh — un vecin al nostru. „Cu Ivan s-a întîmplat o nenorocire, salvează-l!” — i-am spus eu, arătîndu-i că nemții au arestat mai mulți studenți de la medicină, între care și Vanea, i-au internat în lagărul de la Darnița și urmează să-i ducă în Germania. L-am încredințat apoi că aș fi fost personal în lagăr și că acolo am fost sfătuită să înaintez comandantului o cerere semnată de oameni care-l cunoșteau pe Kudrea ca pe un om de nădejde.

— Vai, vai — spuse Lantuh, dînd disperat din mîini — să ridice un ucrainean atît de cumsecade. Nu, n-o să-l lăsăm noi pe Ivan Danilovici.

Alergă imediat la vecini și întocmi o hirtie pe care o semnă și administrația casei, după care mi-o dădu mie. Am hotărît să nu merg singură în lagărul care se afla lîngă Kiev, ci împreună cu soacra mea, Praskovia Iakovlevna. În felul acesta, ea i-ar fi putut înștiința pe tovarăși în caz că mi s-ar fi întîmplat ceva. Ajungînd la Darnița, ne-am apropiat de cei care făceau de pază. Cu toate că tremuram ca vîrga, continuam să merg înainte. M-am adresat polițiștilor:

— Dați-mi voie să merg la comandant.

— Nu se poate!

Le-am dat însă cinci sute de ruble și mi-au îngăduit să intru pe teritoriul lagărului. Ceea ce am văzut acolo m-a înspăimîntat: deținuților nu li se dădea nici hrană și nici apă. Nu aveau voie nici măcar să se apropie de o baltă care exista acolo, căci erau imediat împușcați. Am trecut pe lîngă un butoi de incendiu cu o apă verzuie plină de mușegai; lîngă el zăcea un cadavru. Și aceasta era secția pentru prizonieri, dar Ivan se afla într-o secție și mai cumplicată, unde erau încarcerate deținuții Gestapoului.

Am intrat în cabinetul comandantului. Cu toate că eram înghețată de groază, am încercat să mă stăpînesc. Am spus că-l caut pe Ivan Kondratiuk care plecase la Merefă, satul lui natal.

Neamțul scoase dintr-un dulap un dosar.

— Spui că Kondratiuk este soțul dumitale?

— Da.

— Ce fel de soț e dacă susține într-una că n-are soție? Am rămas puțin dezorientată.

— Cum așa? Sînt soția lui, iată actele.

Și deodată îmi veni o idee.

— Să mi-o spună el personal — am cerut indignată și-am început să fac pe geloasa: dacă soțul m-a părăsit, vreau să aflu asta de la el și nu prin intermediul comandantului german.

Gestapovistul mă privi cu luare aminte. Ce să-i faci, logica feminină e ciudată.

— Bine — răspunse el neîncrezător — să admitem că este într-adevăr soțul dumitale. Spune atunci cum era îmbrăcat și ce obiecte avea asupra lui?

— Era îmbrăcat cu o scurtă groasă și cu căciulă, iar în buzunare avea brichete, pietre de brichetă și cruculițe. Le luase ca să le schimbe pe piine.

— Dar ceas avea?

— Da, ceas de mînă de aur.

— Și ce mai avea încă?

Am încercat să-mi aduc aminte. Mi se părea că spusese totul, dar iată că mi-am amintit un amănunt:

— Mai avea cîteva monede de aur.

— De unde?

— Le-a primit moștenire de la tatăl lui, împușcat de bolșevici.

Abia cînd am amintit de rublele de aur mi-am dat seama că comandantul începea să-mi dea crezare. Dar mă credea și nu mă credea.

Mi-am spus că n-aveam timp de pierdut așa că am izbucnit din nou disperată:

— Vă implor, îngăduiți-mi să-l văd pe Ivan. Cum e cu putință una ca asta? Sovieticii ne-au persecutat iar acum dv., eliberatorii noștri, ați început...

Dar cuvintele mele n-au prea avut efect.

— Amintește-ți ce cămașă purta soțul dumitale — mi se adresă din nou hitleristul.

Cum era să nu-mi amintesc cînd îi cirpisem chiar eu cămașa pentru drum?

Desen de A. Lure

— Albastră, cu mîneca dreaptă cirpită mai jos de cot.

— Bine — spuse pe neașteptate neamțul — îi îngădui să-l vezi, dar nu-l pot elibera.

Și dădu ordin să fie adus Ivan.

Cînd l-am văzut, m-am cutremurat. Era extrem de murdar, rupt și avea în picioare niște ghețe străine făcute ferfeniță. În clipa aceea parcă o forță nevăzută mă ridică și mă împinse spre el. Mă agățai de gîtul lui, am început să-l sărut și să plîng.

— Doamne, cum de ai ajuns aici?! — am strigat eu. De ce sîntem prizonieri toată viața? După care l-am întrebat în șoaptă:

— Cum să procedez mai departe?

Iar el îmi răspunse încet:

— Roagă-l!

Ivan a fost luat. În ultima clipă mi-a aruncat o privire lungă și înțelegătoare, de parcă și-ar fi luat adio de la mine și de la tovarăși. Atunci m-am repezit din nou spre neamțul și i-am vîrît în mînă caracterizarea semnată de Lantuh.

— Citiți-o, Herr comandant și o să aflați ce fel de om este bărbatul meu.

— Văd, văd, răspunse ceva mai binevoitor comandantul. Sînteți oameni buni, dar există printre ucraineni și oameni răi, comuniști, partizani. De aceea și Ivan al dumitale este tratat în felul acesta.

În clipa aceea intră în odaie un ofițer în vîrstă, îmbrăcat în uniformă SS, probabil, vreun șef al comandantului. Începură să discute în limba germană: mi-am dat seama că era vorba despre mine și că SS-istul era de acord cu comandantul.

— L-am eliberat pe Ivan al dumitale — îmi spuse comandantul după ce plecă SS-istul — dar actele lui au și fost trimise la punctul de expediere.

Insemna că întîrziaseam și că a doua zi Ivan avea să fie trimis la Gestapoul din Kiev.

— Îngăduiți-mi să mă duc și eu cu el. Cred că și aici sînt oameni cu suflet nobil.

Comandantul fu de acord.

După aceea lucrurile luară o asemenea întorsătură în nici nu-mi venea să cred că era adevărat, într-atît era de fericită. Am plecat împreună cu soacra-mea la punct de expediere. Acolo, un ofițer german desfăcu un pachet dăduu uimit din cap și, fără să spună nimic, îmi înapoi actele lui Ivan.

Iată că apărui și el și i se înapoiară hainele.

— Aurul va trebui să-l lăsați aici — ne preveni comandantul. Este ordinul fîhrerului.

Îmi luai inima-n dinți și-i spusui:

— Nu există un asemenea ordin, Herr comandant.

Dar Maxim începu să ridă și scoase monedele de aur care le puse pe masă.

Germanul le luă:

— O să-mi rămînă ca amintire de la o familie ucraineană cumsecade.

Imediat ce ne îndepărtarăm de lagăr Ivan îmi spuse:

— Trebuie să-l eliberăm cît mai repede pe Jorj. Altfel să piară. Aici îl cunosc prea mulți.

Dudkin refuzase să plece în Germania, fusese condamnat la moarte, dar reușise să fugă. Acum, după arestarea lui împreună cu Ivan, își infășurase fața cu un fular ca să-și fie recunoscut, și căuta să nu iasă din baracă.

Chiar în aceeași seară Maxim plănui cum să-l elibereze pe Jorj. Jenea Bremer urma să meargă după el, drept căruia își făcu rost de un permis de liberă trecere peste Nipru și se prezentă la comandantul lagărului. Jenea era „Volkdeutsch” așa că convorbirea cu ea a decurs cu totul alfel. A fost întîmpinată cu multă amabilitate, mai ales cînd află că venise să-și caute fiul, „pe sărmanul băiat german Adolf, care fusese mobilizat de bolșevici și care acum zăcea în lagăr împreună cu acești ucraineni îngrozitori”.

Planul lui Maxim izbuti. „Pe sărmanul Adolf” îl căutau ofițerii, plutonierii și soldații și, bineînțeles, nu-l găsiră. Jenea începu să plîngă și, la plecare, amintindu-și parcă de ceva cu totul lipsit de importanță, spuse în treacăt că s-a afla acolo un ucrainean, un om nevinovat, soful unei prietene de a ei de origine germană, și rosti numele lui Jorj. Dudkin fu eliberat. Încă un om se salvă din prăpastie. Se salvă pentru că a doua zi să se afle din nou la marginea ei.

Atentatul n-a avut loc

Kudrea era în culmea fericirii căci izbutise totuși să stabilească legătura cu Centrul. Și asta datorită faptului că sesisera de avionul de la Moscova doi radiotelegrafiști. Într-adevăr, din cauza puternicului tir al artileriei antiaeriene germane, ei nu putuseră fi parașutați în regiunea Kiev ci undeva în regiunea Kameneț-Podolsk.

Aproape trei săptămîni au durat peregrinările acestor oameni neînfricați. Fură prinși, dar izbutiră să fugă, se strecurară prin păduri ocolind centrele populate și evitîndu-și abilit cordoanele de polițiști, scăpără de cîteva ori de răzii și, în sfîrșit, istoviți și bolnavi, după ce străbătuseră pe jos 650 de kilometri, ajunseră la Maxim.

Kudrea îi ascunse într-un loc sigur, îi îngrijii, le dădu posibilitatea să se odihnească și numai după aceea transmise cu ajutorul lor informații importante Centrului. Între altele, raportă că la 1 Mai un grup al lui făcuse să deraiereze un tren cu muniții și trupe în sectorul Kiev-Jmerinka, iar de curînd organizase o deraiere și mai mare la Darnița. El transmisesse de asemenea că izbutise să taie frîna și să dea drumul pe o pantă înclinată unui tramvai plin cu ofițeri germani.

În acele zile Maxim află că la Kiev sosise Rosenberg, unul din conducătorii partidului nazist, ministru al regiunilor ocupate. Hitleriștii urmau să intensifice transportul de forță de muncă, alimente și metal în Germania. Sosise de asemenea și Erich Koch, gauleiterul Ucrainei. La constătuirea lor fuseseră convocați toți comisarii de regiune, comisarii de orașe și alți funcționari superiori ai administrației germane din Ucraina. Ansamblul Teatrului de Operă pregătea un mare spectacol la care urmau să participe Rosenberg și Koch.

Maxim îi ceru Raiei Okipnaia să-i procure cît mai multe bilete la parter și balcon ca să poată instala acolo oameni cu grenade. Stabili împreună cu Mitea și Jorj toate amănuntele atentatului.

Totul fusese pregătit. Dar o împrejurare neînsemnată schimbă cursul evenimentelor: în ajunul concertului toate biletele fură anulate.

În schimb, peste cîteva zile Maxim află că la Vinnița era pe cale de a fi terminată construcția unor obiective foarte însemnate. Trebuia să afle ce făceau acolo hitleriștii. „Poate că ar trebui să încredințez această misiune Raiei” — se gîndi el. Cîndva a cîntat la teatrul din Vinnița, avea multe cunoștințe acolo și, dacă ținem seama de legăturile ei cu mîrimile hitleriste din Ucraina, nici nu se găsea om mai potrivit pentru această acțiune.

— Găsește un pretext pentru o călătorie la Vinnița — o rugă Maxim pe Raisa.

— Chiar miine încep demersurile — îi răspunse ea scurt.

Pe atunci Maxim n-avea de unde să știe că o trimitea chiar în birlogul lui Hitler, la statul major secret al fîhrerului, care fusese construit lîngă Vinnița, și că numai numele acestui oraș, putea stîrni bănuiala hitleriștilor.

La cîteva ore după ce Raia îi spuse cu multă prudență șefului că ar dori să dea un concert în orașul ei natal, un conducător al serviciului „S. D.” din Kiev o chemă la el pe agenta secretă „Nanotta”.

— Caută să te împrietenești cu Okipnaia — îi spuse el. Trebuie să aflăm cu cine are legături, în ce scop merge la Vinnița și ce gîndește despre noi.

(Va urma)

* Redacția revistei „Nedelea”, în care generalul-maior V. Drozdov și-a publicat însemnările, a luat legătura cu Maria Ilinicina Gruzdova, care locuiește la Kiev.

Învățăm să ne odihnim

Încă acum o sută de ani Karl Marx a definit timpul liber drept „spațiu pentru deplina dezvoltare a forțelor de producție ale fiecăruia luat în parte și ale societății“. E un aforism? Nu. Intemeietorul comunismului științific a privit problema în primul rând de pe pozițiile economiei politice. Tendința, actuală azi, a dezvoltării forțelor de producție pe linia progresului tehnic, a automatizării îl transformă pe muncitor din agent principal al procesului de producție, în supraveghetorul, dirijorul lui. În consecință, timpul de muncă socialmente necesar se reduce. Societatea se găsește în posesia unei cantități crescînde de timp liber. Dar Marx nu s-a oprit aici. El a prevăzut că la acest nivel al producției și munca și muncitorul se transformă radical: înaltul coeficient de tehnicitate al industriei automatizate cere un muncitor cu un vast orizont tehnic și cultural, pentru care munca să fie „cimp de aplicare a forțelor sale creatoare“. Deci eliberării de timp social, prin reducerea celui de muncă socialmente necesar, îi corespunde apariția unei nevoi sociale fundamentale: un muncitor multilateral dezvoltat.

științifice și obștești s-a constatat, de pildă, că studenții facultăților serale sînt gata să se angajeze în locuri de muncă în care se plătește un salariu mai modest, dar unde în schimb au mai mult timp liber pentru ridicarea calificării, a nivelului lor de cultură generală.

Pe măsură ce dezvoltarea forțelor de producție ale Uniunii Sovietice permite reducerea timpului de muncă, se impune lărgirea activității sociale de organizare cît mai judicioasă a timpului liber. Această problemă a devenit în ultimii ani un obiectiv social de seamă al activității statului și organizațiilor obștești, o temă majoră a opiniei publice sovietice. Preocupările merg pe două direcții principale: 1) crearea unor condiții economice-sociale care să permită o folosire cît mai eficientă a timpului liber și 2) desfășurarea unei munci educative pentru însușirea unui mod de odihnă activ și creator.

Condiții și educație

Dar crearea de condiții economice și sociale nu ajunge. Mai trebuie formată la mi-

specific omenesc?! Dar dacă ne gîndim la natura socială a problemei timpului liber, ceea ce pare paradoxal devine cu totul firesc. Mi-lenii de-a rîndul, pentru imensa majoritate a membrilor societății, orele din afara muncii abia ajungeau pentru refacerea forțelor lor fizice după o activitate istovitoare și exploatăată. O asemenea atitudine față de timpul liber s-a fixat în deprinderi și tradiții. Socialismul nu poate ușura munca imediat, nu reduce deodată timpul de lucru. Așa încît, atunci cînd începe procesul de creștere a timpului liber, nu toți oamenii știu să-l folosească. Tradițiile vechi, legate de alte raporturi și condiții sociale, trag înapoi. În afară de aceasta este vorba de un fenomen nou, necunoscut, care impune un anumit sistem de cerințe și deprinderi, o altă perspectivă asupra vieții.

„Timpul liber cheltuit fără rost, — scrie V. V. Kolbanovski, cercetător al Institutului de filozofie din Moscova, nu mai este un bun, ci o amenințare potențială la adresa societății“. Iată un nou motiv care impune controlul social asupra modului cum oamenii își petrec timpul liber. Această forță socială trebuie folosită în interesul societății. Socialismul eliberează pe om de exploatare, de disciplina foamii, de teamă pentru viitor și îl face stăpînul vieții sale. Implicit se eliberează energii spirituale, năzuințe care trebuie să-și găsească teren de materializare. Și atunci cînd acest teren larg, atrăgător lipsește, energia și năzuințele iau calea vechilor „soluții“ generate de trecut.

Economistul sovietic I. N. Kozîrev subliniază următorul aspect deosebit de important: munca în uzină comunică activității umane un ritm, o armonie dinamică. Ce se întîmplă însă după terminarea lucrului? În conștiință, acest ritm interior continuă să fie prezent, să „lucreze“, cheamă pe om spre o activitate creatoare, care să-i afirme personalitatea pe alt tărîm dar în mod activ. Așa dar el trebuie „preluat“ de societate și continuat sub alte forme. Pentru aceasta trebuie să existe condiții sociale corespunzătoare, priceperea și dorința de a folosi timpul liber ca „spațiu al deplinei dezvoltări“ a propriei personalități.

Iată de ce educarea unei atitudini active față de timpul liber preocupă intens societatea sovietică. Și direcția acestei preocupări nu se oprește la nivelul organizării unei odihne plăcute, interesante, civilizate, ci năzuiește tot mai sus. Pictorul Șiriaev, la care ne-am mai referit, conchide: „Mie îmi plac oamenii care în orele libere au preocupări creatoare. Pentru ei odihna nu înseamnă timp fără ocupație, ci creație a minții și a sufletului. A da repaos organelor obosite — aceasta este fiziologia odihnei, iar filozofia ei constă în cunoașterea noilor laturi ale vieții, în continuarea procesului de autodezvoltare a omului“.

N. Dumitru

Cercetător principal la Institutul de filozofie al Academiei R.P.R.

este o temă de discuții abstracte, ci o problemă socială a cărei justă rezolvare condiționează, într-o mare măsură, continuarea progresului societății socialiste.

La Casa de cultură „M. Gorki“ din Leningrad, balerini amatori au pus în scenă baletul „Crăiasa zăpezilor“ inspirat de basmul lui Andersen. Interpreții principali: inghera A. Mălișeva (Crăiasa), tehnologul G. Kozlov (Coșarul).

E caracteristic faptul că oamenii sovietici înțeleg această semnificație socială și luptă pentru realizarea ei, mergînd pînă la a renunța la avantajele materiale. Cu prilejul cercetărilor sociologice efectuate de diferite organizații

lioane și milioane de oameni o trebuință subiectivă cu totul nouă: aceea de a folosi activ, creator timpul liber. La prima privire ar părea paradoxal: să înveți pe om să facă ceea ce este atît de plăcut, atît de interesant, atît de

Timpul nu mai înseamnă bani!

Procesele economice-sociale dezvoltă două aspecte principale ale acestei unități. Pe de o parte, munca în întreprinderile automatizate devine o varietate a timpului liber. De exemplu, la Uzinele metalurgice din Rustavi-Gruzia, R. I. Ciociev, studiînd activitatea într-o secție complex automatizată, a remarcat că muncitorul nu participă doar la procesul de producție, ci în fiecare minut își dezvoltă capacitățile, acumulează cunoștințe și toate acestea cu un efort, firesc, deoarece în sectorul său funcționează aparate complicate care-i pun mereu probleme, îi cer să devină treptat un specialist multilateral. Astfel, conchide cercetătorul sovietic, „instruirea politehnică, prevăzută de obicei să se desfășoare în timpul liber, are loc de fapt în perioada timpului de lucru“.

Pe de altă parte, folosirea timpului liber pentru dezvoltarea capacităților personale, pentru lărgirea orizontului tehnic-cultural, ridică eficacitatea muncii productive, nivelul ei creator. În ultimii ani se impune tot mai mult drept criteriu de apreciere a valorii sociale a omului, pe lângă felul în care el lucrează, modul în care se odihnește. Pictorul D. Șiriaev din Arhanghelsk a declarat cu prilejul unui sondaj: „Modul în care omul se odihnește vorbește despre el tot atît de mult ca și modul în care lucrează“. Iată de ce timpul liber nu

Există sau nu intuiția?

Întîmplarea aceasta s-a petrecut chiar la începutul carierei mele medicale. Odată, după examinarea unui bolnav, profesorul mă întreba ce diagnostic pun.

- Schizofrenie — am răspuns repede.
- Cum ai ajuns la concluzia asta?
- Intuitiv, am spus eu.
- Intuitiv? — se mira profesorul. Dar știi ce înseamnă intuiție?

Am început să explic ceva confuz despre perspectivele ieșite din comun, dar profesorul mă întrerupe.

- Intuiția, — îmi spuse el — este un amestec de experiență și impertinență. Și după ce trase citeva fumuri din trabuc, mă întreabă: Ce stați ai?

- Doua luni, — am bîibuit.
- Atunci vezi și dumneata pe ce se bazează „intuiția“ dumatăle — încheie profesorul zîmbind în barba.

Mi se facu o rușine teribilă. Și mă gîndesc că mulți vorbesc pripit despre intuiție, fără să se gîndească dacă ea există realmente.

Trebuie precizat din capul locului că în înțelegerea intuiției foarte multe confuzii au semănat savanții situații pe poziții idealiste. Ei explicau fenomenul cam așa: se întîmplă deseori să-ți frămînti mintea luni în șir și să nu poți rezolva o problemă sau alta, iar răspunsul să-ți țîșnească în conștiință brusc, cînd nici nu te aștepti. Prin urmare, în afară de conștiință, mai există și alte tărîmuri în care procesele psihice decurg după legile lor proprii, rămînînd pînă la un timp insesizabile. Așa s-a ajuns la ideea existenței unei sfere a „inconstientului“, în care, chipurile, alături de majoritatea proceselor psihice fundamentale ia naștere și intuiția. Mai trebuie adăugat că adepții acestei teorii susțineau că procesele inconstiente sînt acelea care dirijează viața oamenilor.

Care-i poziția savanților materialisti în această problemă? Da, spun ei, în viața noastră au loc procese inconstiente. În cea mai mare parte ele sînt însă semnale primite de creier de la organele interne (de exemplu nu putem fi conștienți de starea unui stomac sănătos). E vorba, de asemenea, și de acțiuni obișnuite, devenite cu timpul automate și care de aceea n-au nevoie de controlul conștiinței. Să nu uităm cît de greu scriu copiii de clasa I-a fiecare literă și ce ușor, fără să se gîndească cum trebuie mînuit condeiul, scriu adulții. Mai e vorba și de ceea ce se întîpărește în memorie și apoi, prin asociații insesizabile, iese iarăși la suprafață în conștiința noastră. Așa se explică de ce unii, la simpla vedere a statuii unui poet, se trezesc recitînd versurile lui. În sfîrșit, din categoria proceselor inconstiente mai fac parte și reacțiile fiziologice care iau naștere în organism înainte de îndeplinirea conștiinței a unei sarcini: de exemplu vinătorul care urmărește fiara nu se mai gîndește la fiecare pas cum să ingenunchieze, cum să-și potrivească pușca — toate acestea le face realmente în mod inconstient.

S-au efectuat cercetări care au demonstrat că procesele inconstiente pot influența comportarea oamenilor. În S.U.A. s-a făcut următoarea experiență: pe pelicula unui film artistic obișnuit s-au montat la intervale egale mici cadre cu inscripția: „Beți coca-cola!“ În timpul vizionării, spectatorii, firește, n-au înregistrat aceste cuvinte care treceau în goană prin fața lor și nu puteau fi descifrate. Cu toate acestea, după film, cei mai mulți dintre ei s-au dus direct la chioșcuri, cerînd această băutură răcoritoare.

Dar e just ca pe baza unor astfel de experiențe să se tragă

concluzia că întreaga noastră viață este rodul activității „inconstientului“? Bineînțeles că nu. În zdrobitoarea majoritate a cazurilor acționăm avînd conștiința clară a țelului spre care tindem, apreciînd lucid împrejurările, cîntărind posibilitățile noastre și făcînd în prealabil un plan al activității viitoare.

Și la baza intuiției, dacă ea există cu adevărat, stau întotdeauna experiența și cunoștințele concrete, adică procese psihice pe deplin conștiente. Dar utilizarea acestor cunoștințe nu se face întotdeauna conștient. Numai în acest sens se poate vorbi de componenta inconstientă a intuiției.

Cînd un pilot care încearcă să zlicez un avion supersonic la hotărîri rapide și salvează finalmente aparatul de primejdie, de cele mai multe ori el poate explica numai ulterior de ce a procedat așa și nu altfel. Prin urmare se poate spune că pilotul acționează uneori intuitiv. Dar asta nu înseamnă deloc că intuiția salvatoare s-a născut în străfundurile „inconstientului“. Nu, în cazul de față ea este un rezultat generalizat și comprimat în timp al tuturor zborurilor anterioare, este rezultatul experienței, cunoștințelor și deprinderilor, care-i dă pilotului posibilitatea să acționeze în clipa necesară intuitiv, fără a se mai gîndi.

Deci cu cît experiența și cunoștințele sînt mai bogate cu atît mai frecvente și mai juste sînt soluțiile intuitive. Iar pentru ca toate roadele activității conștiente să ne slujească cît mai bine, trebuie nu numai să ne însușim cunoștințele noi, nu numai să memorăm o experiență sau alta, ci să facem toate acestea cu cea mai mare atenție. Căci cu cît un om studiază mai atent un material nou cu atît pătrunde mai adînc în esența fenomenului respectiv și îl cunoaște mai bine.

Există vreo legătură între intuiție și sănătatea psihică? Indiscutabil! Procesele conștiente care stau la baza intuiției sînt rezultatul activității creierului. Și cu cît vom avea mai multă grijă de el, cu atît el ne va răsplăti mai generos. Cine vrea să facă din intuiție un ajutor de nădejde trebuie nu numai să muncească serios și atent, nu numai să acumuleze cunoștințe și experiență, ci și să menajeze baza fiziologică a acestei hogății — creierul.

A. Alexeev

Medic psihiatru

Măsoară vocabularul scurgerea timpului?

Cronometrul lingvistic

Lingviștii au remarcat de mult că în lexicul fiecărei limbi există numeroase cuvinte care apar și apoi dispar fără urmă, care se bucură de o anumită circulație într-o perioadă dată pentru ca ulterior să iasă din uz, în timp ce altele, relativ puține la număr (și alcătuind așa-numitul **vocabular de bază**), se disting printr-o extremă stabilitate, conservându-și existența de-a lungul veacurilor și milenilor. Prin numărul lor mare, elementele efemere accentuează mobilitatea lexicului limbii. La o examinare mai atentă se poate vedea că aceste elemente nu afectează cuvintele din vocabularul de bază (**casă, cap, copac, frate, masă; bun, înalt; a face, a merge** etc.).

Vocabularul de bază împrumută întregului vocabular care gravitează în jurul său stabilitatea necesară pentru asigurarea comunicării cât mai adecvate între reprezentanții diferitelor generații.

Cu toată extrema lui durabilitate, vocabularul de bază nu trebuie considerat imuabil. Cuvinte care la o anumită epocă fac parte din vocabularul de bază pot ieși mai târziu din el, devenind uneori de neînțeles pentru contemporani.

În general, limita dintre masa vocabularului și vocabularul de bază nu reprezintă o barieră, un zid, iar trecerea de la una la alta nu se realizează în mod brusc, fără zone intermediare. De aceea vocabularul este comparat cu o nebuloasă, a cărei materie se rareficează în mod constant de la centru spre margine. Densitatea, din ce în ce mai scăzută, a materiei nu se micșorează dintr-o dată. Vocabularul de bază este pentru limbă ceea ce este nucleul pentru nebuloasă. Cu toate că nu se poate preciza exact punctul la care se termină vocabularul de bază și începe masa vocabularului, existența distinctă a celor două straturi este o realitate de necontestat.

Cele două „arătaoare” ale ceasornicului

Metoda numită **glotocronologie** (de la cuvintele grecești *glossa* „limbă” și *chronos* „timp”), studiază, sub raport cronologic, perioadele din istoria limbii pentru care nu există informații directe. Or, pentru antropologie, etnografie, arheologie și alte științe înrudite, ea și pentru lingvistică însăși, determinarea în timp a unor evenimente din trecutul îndepărtat al omenirii este o condiție de seamă a progresului științific. A ști data la care s-a petrecut cutare sau cutare fapt nu e mai puțin important uneori decât a cunoaște cauza care l-a generat. Se impune deci elaborarea unor metode adecvate pentru descifrarea faptelor care se pierd în negura vremurilor. În acest sens trebuie, în mod deosebit, menționată celebra metodă a carbonului radioactiv. Din păcate, această metodă poate da rezultate numai dacă este aplicată la vestigiile materiale. Schimbările din limbă, bunăoară, nu pot fi în nici un chip date cu această metodă. Ce procedee ar trebui aplicate aici?

Savantii au pornit de la faptul îndeobște cunoscut al schimbărilor care se petrec în limbă. Să ne amintim, de pildă, că în limba română au apărut în ultimii ani numeroase cuvinte (printre cele mai recente: **circumlunar, cosmodrom, interviu** etc.) și că altele au dispărut (**municipiu, prefect** etc.). Numai că aceste schimbări nu afectează în mod egal toate straturile lexicului, căci altfel s-ar îngreuna comunicarea între oameni. Vocabularul de bază, așa cum s-a arătat mai sus, se arată foarte refractar la inovații. Masa vocabularului însăși dovede de o mare mobilitate, reacționând la toate schimbările din viața materială și spirituală a societății. Într-un interesant articol apărut în revista sovietică „Znanie-sila” (nr. 1, 1963), A. Kondratov compară limba cu un ceasornic în care arătătorul minutar simbolizează masa vocabularului (mișcarea sa este perceptibilă pentru vorbitori), iar arătătorul orar — vocabularul de bază, care se deplasează extrem de lent, imperceptibil pentru purtătorii limbii. De pildă, în limba rusă, vocabularul de bază aproape că nu s-a modificat din vremea lui Petru I.

Se pune întrebarea: viteza mișcării celor două arătătoare este determinată de jocul întâmplării sau se supune unor anumite legi?

În privința „minutarului” s-a stabilit că el răspunde la impulsurile externe, viteza schimbării sale depinde de ritmul dezvoltării sociale. Dar „orarul”? Poate că deplasarea pe cadranul vremii este uniformă? Poate că viteza schimbărilor lexicului de bază din limbă este constantă? Punând asemenea probleme specialiștii pleacă de la analogia cu carbonul radioactiv. În orice organism după moarte începe să se dezagreze izotopul instabil al carbonului. Procesul se produce cu viteză constantă. Rămășițele de oase, copaci sau din orice natură care conțin carbon radioactiv reprezintă cronometre naturale care măsoară neobosit mersul vremii. Oare nu stau tot așa lucrurile în limbă, mai precis în nucleul vocabularului?

Schimbări în decursul milenilor

În articolul citat se arată că s-a luat o perioadă de o mie de ani din istoria limbii engleze, compa-

rindu-se limba actuală cu cea de la mijlocul secolului X. Cercetătorii au vrut să afle câte cuvinte din vocabularul de bază s-au păstrat în engleza actuală în comparație cu limba engleză veche. În acest scop s-a alcătuit, pe bază de calcule statistice selective, o listă de 215 cuvinte de uz general, care aparțin nucleului limbii; calculele au arătat că circa 190 cuvinte sau 85 la sută nu s-au schimbat în decurs de un mileniu. Dar poate că cifra obținută nu are valoare universală și caracterizează doar viteza schimbării lexicului limbii engleze? Experimentul a fost extins și asupra altor limbi. După cum se știe, romina, franceza, spaniola, portugheza, italiana sînt urmașele limbii latine. În ce măsură s-a schimbat în aceste limbi în decurs de un mileniu componența lexicului de bază? La un număr tot de 215 cuvinte socotite ca fiind „de neînlocuit”, statistica a scos la iveală următoarele rezultate: pentru limba română 77 la sută, pentru franceză 79 la sută, portugheză 82 la sută, italiană 85 la sută, spaniolă 85 la sută.

Așadar, cifrele sînt foarte apropiate. Reflectă ele însă o viteză constantă a schimbărilor sau sînt valabile numai pentru ultimul mileniu? Savanții au efectuat calcule și pentru alte limbi, lărgind intervalul-etalon. S-a dovedit astfel că limba chineză clasică din secolul X al erei noastre s-a păstrat în chineza actuală în proporție de 79 la sută, limba egipteană veche din Imperiul mediu (anii 2100—1700 î.e.n.) s-a păstrat în comparație cu limba coptă (urmașă a primei în perioada evului mediu pînă în secolul al XVII-lea) în proporție de 76 la sută. Așadar, viteza constantă a schimbării nucleului limbilor nu mai e o simplă coincidență, ci are un caracter legic. Exemplele arată că proporția în care se păstrează „cuvintele principale” din diverse limbi (sau în termeni științifici, **rata de retenție** a limbilor) oscilează între 76 la sută și 85 la sută pe mileniu. Nu trebuie să uităm însă că aceeași oscilație poate fi în mare măsură explicată prin aproximația cu care sînt dotate monumentele scrise pe care se întemeiază datarea. De pildă, datarea limbii egiptene vechi oscilează între anii 2100—1700 î.e.n., iar a limbii copte, luate pentru comparație, între secolele IV—VI. Avem de-a face deci cu un interval de timp de 20-26 secole. Iată de ce coeficientul de păstrare a cuvintelor din vocabularul de bază este aici foarte scăzut, și anume 76 la sută. În felul acesta, datele istorice se fac vinovate de oscilațiile coeficientului de păstrare. Trebuie să ținem seama deci că salturile din societate influențează într-o măsură importantă rezultatele.

Generalizînd datele statistice, savanții au stabilit **rata de retenție** a limbilor, de circa 81 la sută.

Cel mai bun mijloc de a verifica teoria este însă practica. Teoretic, acolo unde nu dispunem decât de date lingvistice cu privire la limbi aflate în legătură genetică, putem deduce pe baza ratei de retenție anumite momente importante din istoria limbii.

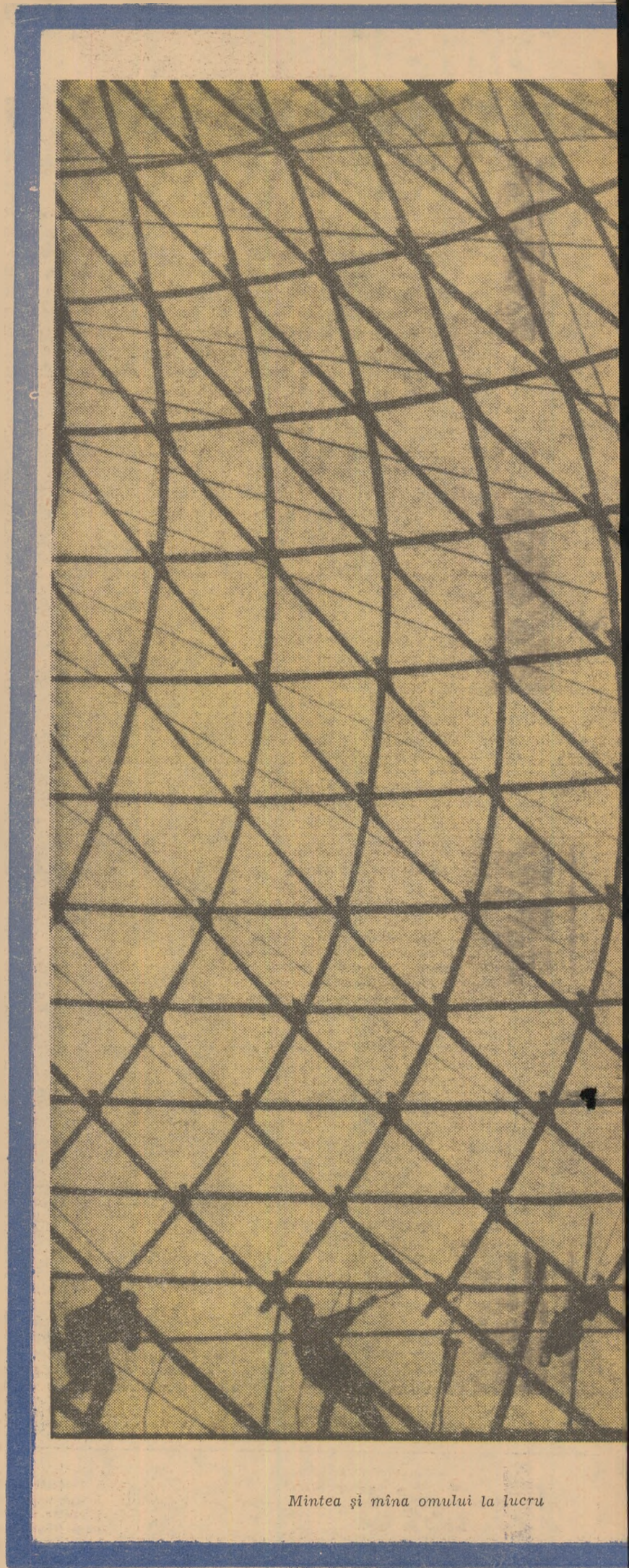
Din acest punct de vedere, atrage atenția faptul că începutul existenței de sine stătătoare a limbii engleze, fixat, pe baza calculelor mai sus-arătate, cu circa 12,5 secole în urmă, concordă în general cu evenimentul istoric al migrațiunii anglo-saxone de pe continentul european. Deosebit de interesantă s-a dovedit aplicarea procedurii la o problemă legată de cronologia populației continentului american. E vorba anume de limba eschimoșilor și aleutinelor, care a fost cîndva comună ambelor popoare. „Cronometrul lingvistic” a arătat că din momentul despărțirii limbilor și deci a popoarelor au trecut circa 2900 de ani. Pentru verificare s-a aplicat suplimentar metoda carbonului radioactiv care a dat cifra de 3000. Prin urmare, „cronometrul lingvistic” și „cronometrul radioactiv” au indicat „aceeași oară”.

Rezistența cuvîntului „eu”

Cercetările nu s-au oprit aici. S-a încercat să se stabilească care anume cuvinte din vocabularul de bază rezistă cel mai mult la încercarea timpului și care cel mai puțin. Statisticile au arătat că cel mai rezistent cuvînt în diferite limbi este cuvîntul „eu” care s-a păstrat în proporție de 100 la sută. Cuvintele „tu” și „noi” s-au păstrat în proporție de circa 92 la sută, „el” — 70 la sută, „ei” — 50 la sută. Dintre verbele indicînd o mișcare sau stare s-au păstrat: „a șede” (100 la sută), „a da” (85 la sută), „a merge” (59 la sută), „a pluti” (40 la sută), „a zăcea” (33 la sută), „a împinge” (17 la sută).

Numeralesle de la 1 la 10 s-au păstrat sută la sută; la fel părțile corpului: „ureche”, „mînă”, „limbă”, „du-te”, dar „mațe” — 55 la sută, „burtă” — 50 la sută, „picior” — 17 la sută.

După cum s-a arătat, lista inițială cuprindea 215 cuvinte. Dar această cifră nu e cumva arbitrară? Savanții au ajuns la concluzia că, eliminînd cuvintele mai puțin necesare, s-ar putea alcătui o listă de 100 de cuvinte. Pînă în prezent lingviștii încă

Mintea și mina omului la lucru

nu s-au pus de acord care anume cuvinte trebuie incluse în acest vocabular minim. E limpede că aici nu pot intra cuvintele legate prea strîns de mediul geografic sau de zonele climatice. De pildă, în limba negrilor nu există cuvîntul „zăpadă”. În schimb, în limba eschimoșilor „zăpada care cade”, „zăpada de pe pămînt”, „zăpada topită”, „zăpada purtată de vînt” sînt exprimate prin cuvinte diferite.

După cum se vede, e foarte greu de delimitat cuvintele care aparțin „omului în general”, de unitățile lexicale care aparțin în mod concret culturii, societății, națiunii. Unii cercetători se îndoiesc chiar că e posibilă alcătuirea unei liste „universale” de cuvinte „general-umane”. Ei socotesc că oamenii trăiesc nu numai în lumea obiectivă a lucrurilor, dar se găsesc și sub influența limbii care servește drept mijloc de comunicare pentru societatea dată. Aceste „bariere lingvistice” pot fi însă învinse. Lumea înconjurătoare rămîne una și aceeași pentru orice limbă, pentru orice om, deși pot exista diferite „clișee” de limbă pentru desemnarea realității.

În orice caz e posibil că atunci cînd specialiștii se vor pune de acord asupra celor 100 de cuvinte care trebuie să intre în „vocabularul universal”, metoda aceasta să dea unele rezultate.

Decamdată meritele metodei sînt încă destul de modeste. Se poate afirma că extinderea investigațiilor asupra unui număr cît mai mare de limbi va aduce numeroase corective procentelor și cifrelor stabilite inițial. Pare destul de curios că pronumele personale de persoana I-a și a II-a, care după cum s-a văzut înregistrează rata de retenție cea mai ridicată, în aronină de pildă sînt înlocuite complet sau parțial de formele oblice păstrate în limba română: dacoromîn **eu**, aronin **mini**, **eu**, **io**; dr. **tu**, ar. **tini**.

Din trecutul științei și tehnicii românești

MINȚI INVENTIVE, MÎINI DE AUR

Invenții și descoperiri făcute pe meleagurile României, ai căror autori să fie cunoscuți, datează cam de vreo două veacuri și jumătate. Istoria inventivității poporului nostru este însă cu mult mai veche. Ea s-a materializat în remarcabila tehnică populară, cu puternice trăsături de originalitate, creată de țărani iobagi, în operele meșterilor cu mâini de aur de la orașe, în lecurile descoperite de medicina populară, care nu arareori premerg cele mai înaintate tratamente ale medicinei moderne. Toate acestea stau mărturie marelui talent creator al maselor populare, care, în ciuda unor condiții sociale și economice potrivnice, și-a dovedit dintotdeauna vigoarea.

Citeva exemple, dintre nenumăratele ce se pot da, sînt edificatoare.

Printre interesantele instalații pentru folosirea energiei apelor construite de meșterii noștri populari, atrage în mod deosebit atenția moara cu „roată cu făcaie“, o roată cu palete scobite, în formă de căuș, peste care apa cade din scoc, asigurînd obținerea unui randament ridicat în funcționare. O astfel de moară poate fi văzută la Muzeul tehnic din București. Copia ei există însă și la Muzeul cuceririlor tehnicii din München, fiind dată ca pildă a geniului popular și prezentată ca mașină de forță de importanță istorică; totodată, inscripția din muzeul german arată că, deși rudimentară ca aspect, roata cu făcaie este precursora roților Pelton, caracteristice turbinelor de apă moderne!

Intr-un alt muzeu, Muzeul transporturilor din Berlin, figurează, de asemenea, la loc de cinste un expozat românesc. Este vorba de un modest vagonet pe șine de lemn, datînd din jurul anului 1500 și provenind de la o mină de aur din Brad. În textul explicativ al muzeului, se arată că este vorba de cel mai vechi vehicul purtat pe șine cunoscut în istoria tehnicii transporturilor (modelul vehiculului figurează și la Muzeul tehnic al Căilor ferate din București).

Și acum, un exemplu din cu totul alt domeniu. Este vorba de extraordinara rezistență față de vreme pe care au dovedit-o picturile murale exterioare ale unor monumente din nordul Moldovei, datînd din secolele XV—XVI (Humor, Voroneț, Sucevița, Arbura etc.). Se știe că, în mod obișnuit, monumentele se pictează în interior, exteriorul, supus intemperiei, fiind decorat prin alte mijloace. Meșterii noștri populari au expus însă splendecele lor creații multicolore crivățului și furtunii și ele și-au păstrat secole la rînd coloritul proaspăt și strălucirea, fiind pe drept comparate cu covoarele orientale din aceeași perioadă. Autorii necunoscuți ai picturilor descoperiseră un „secret“, care a conferit operei lor o extraordinară splendoare și rezistență, secret care însă nu s-a transmis pînă la noi.

Referindu-se la măiestria meșterilor moldoveni, cunoscutul istoric al artelor Mihail L. Alpatov scrie: „În nici o altă țară din Europa, nici măcar în patria clasică a picturii murale, Italia, nu vom găsi ceva cit de cit asemănător“.

De altfel, meșteșugarii noștri erau atît de pricepuți în producerea coloranților încît rodul muncii lor constituia un articol obișnuit de export către fabricile de postav din Franța, țară care producea și ea coloranți de calitate superioară.

Să amintim și de aurarii și argintarii transilvăneni, care dețineau rețete originale de lucru. Lucrările lor rivalizează, în secolele XIV—XVI, cu cele mai izbutite produse ale vremii. Emblema de gală a lui Ludovic I. păstrată la Aachen, este opera unor aurarii din școala clujeană. Aceași școală a realizat splendide statui ecvestre, printre care cea de la Praga, creația fraților Martin și Gheorghe din Cluj. August, regele Poloniei, avea în 1542, drept aurar regal, un transilvănean.

Și în meșteșugul armelor istoria a consemnat unele creații remarcabile. Un român, Orban, turnător de tunuri, era un făuritor priceput de „arme și unelte pentru stricat ziduri“. El a dirijat focul tunurilor cu ajutorul căroro turcii au cucerit Constantinopolul, după cum mărturisește cronicarul turc Laonic Chalcondil. Turnătorii de tunuri din Brașov și Sibiu, ca și armurierii din aceste orașe, erau mult apreciați. „Însuși țarul Rusiei, Ivan al III-lea, — scrie Ștefan Pascu, membru corespondent al Academiei R.P.R. — cerea regelui Matei Corvin, la 1488, turnători de tunuri“.

Referindu-se la meșteșugul armelor la moldoveni, istoricul sovietic N. A. Mohov scrie: „Moldovenii erau foarte iscușiți în arta militară. Ei foloseau tot felul de stratageme militare de cursă, erau meșteri în a găsi locuri potrivite pentru bătălii mari și în a întări bine lagărul... Cetățile moldovenești din secolul al XV-lea, s-au dovedit a fi de necucerit pentru inamici“.

În secolul al XVI-lea, moldovenii construiesc un soi de originale tunuri multiple, alcătuite din baterii de 6 sau 8 tunuri, așezate „în așa mod, încît dîndu-se foc unuia din tunuri, pe dată izbucnesc pe rînd și celelalte, urmînd 6 sau 8 detonături“ — după cum scrie istoricul polonez M. Bielski; el a descris bătălia din 1531, în care domnitorul Petru Rareș folosisese tunurile multiple, și le-a și desenat, documentul păstrîndu-se pînă astăzi.

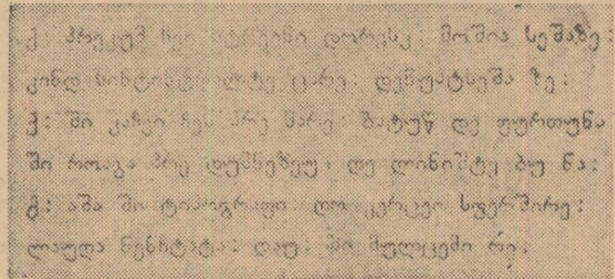
Cît despre tezaurul medicinei populare românești, să menționăm că în popor erau cunoscute sisteme rudimentare de vaccinare antivariolică încă cu secole în urmă, tratamente antisifilitice pe bază de fumigații cu arsenic și mercur, lăsarea singelui, băile cu nămol, tratamentul gușei cu ajutorul unor bureți conținînd iod, folosirea cojilor de ouă pisate (deci a calciului) pentru combaterea pierderii de sînge. După cum arată profesorul Valeriu Bologa, în ultimii ani „s-a urmărit experimental acțiunea curativă a unor extrase din anumite plante folosite de țărani romîni, ajungîndu-se la rezultate foarte interesante“.

Vorbînd despre toate acestea, nu am dat desigur decît o imagine cu totul incompletă a inventivității tehnicii și științei populare. Nu am ajuns nici măcar să pomenim despre remarcabilele creații ale industriei casnice românești, care uimesc vizitatorii Muzeului Satului din București, despre sistemele originale folosite de constructorii din trecut, despre procedeele imaginare pentru extracția sării și petrolului, despre uneltele și instalațiile de producție create de meșteșugarii satelor, despre incuietorile secrete și gropile specifice de provizii, despre meșteșugul bozării și al facerii plutelor — care toate dovedesc marea putere creatoare a geniului popular.

Specialiști din Muntenia înființează prima tiparniță gruzină ● Țarul Ivan al III-lea și meșterii tunari ardeleni ● M. L. Alpatov despre picturile murale din Moldova ● Spătarul Milescu în Siberia

Să spunem acum cîteva cuvinte despre primii innoitori ai tehnicii și științei al căror nume ni s-a păstrat. Strădania lor indică ieșirea creației tehnice dintr-un anonimat milenar și constituie preludivul contribuției însemnate pe care, într-o etapă ulterioară, tehnica și știința românească avea să o aducă la patrimoniul civilizației mondiale.

Pe la începutul secolului al XVIII-lea, tiparnițele noastre erau socotite printre cele mai bune din Orient, iar specialiștii romîni au introdus tiparul și prin alte părți ale lumii, cu adaptările necesare alfabetelor res-

Aceste versuri în limba romînd cu caractere georgiene au fost publicate de tipograful muntean Mihail Ștefan în epilogul Liturghierului din Tbilisi

pective. Așa s-a întîmplat atunci cînd Constantin Brîncoveanu a trimis meșteri tipografi și tiparnițe în țări îndepărtate, de pildă în Gruzia și Siria. Documentele arată că în Gruzia s-a dus Mihail Ștefan, care a înființat la Tbilisi, în 1709, prima tipografie gruzină, tipăriind în cîțiva ani 10 cărți. Cînd el pleacă din Gruzia în Olanda, ucenicii săi îi continuă opera în Gruzia, iar mai tîrziu se duc la rîndul lor la Bagdad, Damasc și Teheran, unde înființează primele tipografii, adaptîndu-le alfabetelor respective.

Printre descoperitori, trebuie menționat în mod deosebit învățatul spătar Nicolaie Milescu, primul român care a lăsat o operă de mare valoare în străinătate. În istoria etnografiei ruse el e primul care descrie pe

Harta Siberiei și a Chinei întocmită de spătarul Milescu.

ostiaci și introduce în atlasul Siberiei denumiri noi de riuri, lacuri și munți, necunoscute pînă la el. În interesanta sa „Istorie a descoperirilor geografice“, învățatul sovietic I. P. Maghidovici dă o înaltă apreciere descoperirilor spătarului Milescu.

Geograful sovietic D. M. Lebedev consideră călătoria lui Milescu drept un punct culminant al expedițiilor de explorare a Siberiei din secolul al XVII-lea.

Trebuie subliniat că, în timp ce numeroși geografi își întocmeau lucrările după relatările altora, care nu arareori se dovedeau inexacte sau neprecise, spătarul Milescu pornea întotdeauna de la observațiile proprii, făcute la fața locului.

Dimitrie Cantemir, cărturar de seamă al poporului

nostru, care a creat opere științifice remarcabile, notează în lucrarea sa fundamentală, „Descrierea Moldovei“, o serie de date geografice despre această țară neconsemnate pînă la el. Totodată, el este inventatorul unui sistem original de notație muzicală, care folosea drept note literele alfabetului turcesc.

De altfel, D. Cantemir a întocmit și interesante hărți ale unor ținuturi din preajma Munților Caucaz, în care precizează limita ghețurilor veșnice, topografia teraselor și a principalelor văi — descriind numeroase formațiuni noi, de care geograful de după el vor ține seamă.

Secolul al XVIII-lea cunoaște și o serie de mineri inovatori. Ei sînt preocupați mai ales de înlocuirea forței hidraulice necesare funcționării șteampurilor, prin forță mecanică — problemă foarte importantă în exploatarea miniere din Transilvania, în vreme de secetă. Să amintim de pildă, pe Idu Crăciun, inventatorul unui șteamp de zdrobit minere, care era pus și menținut în funcțiune de un singur om, cu ajutorul unui sistem de greutate, fără roată de apă, Ceva mai tîrziu, meșterul lemnar Munteanu Urs, de la minele din Săcărîmb, inventează și el un șteamp și apoi o mașină de spălat minerele extras din galerii. Această din urmă mașină a fost introdusă și larg folosită.

Și inginerul Alexandru Popovici, din Brăila, inventează o „deosebită mașină“, pe care se întemeiază un sistem de extragere a aurului din apa riurilor. El adresează domnitorului Bibescu o cerere, prin care solicită îngăduința de a introduce noul procedeu.

Cam în aceeași vreme, un act domnesc acordă un privilegiu lui Teodor Mamelegiologu, care „a adus un nou meșteșug de a face postlăvurile vechi ca nouă, spălîndu-le și curățîndu-le de pete. E de încurajat, făcînd parte din lucrurile... ce s-ar putea izvedi într-o țară“.

De origină iobagă a fost și inginerul Martin Debrezeni. Cea mai cunoscută invenție a acestuia, un suflător spiral, care înlesnea procesul topirii, a fost introdus în numeroase topitorii ale Europei apusene.

O preocupare de seamă exista și în legătură cu perfecționarea mașinilor agricole.

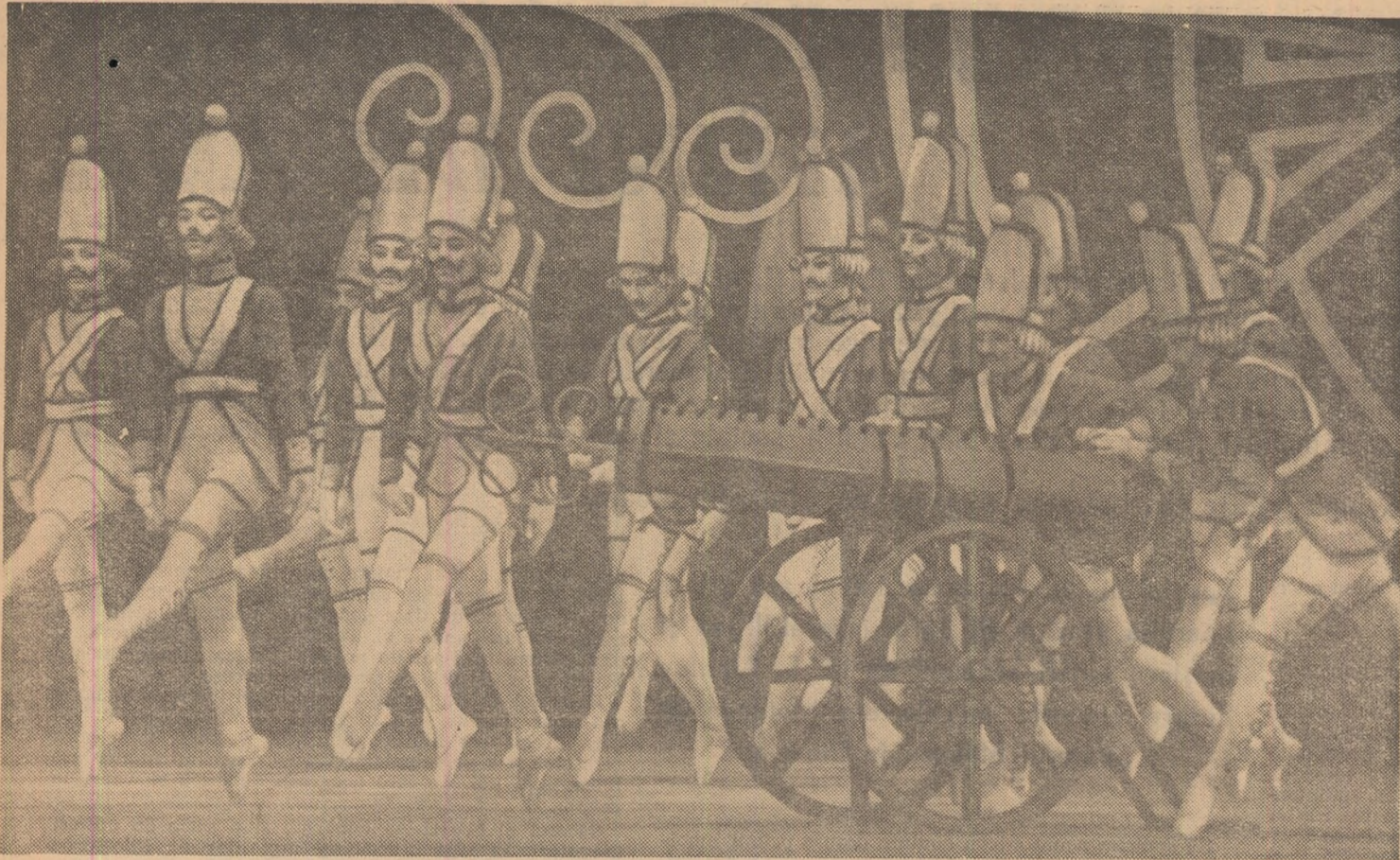
Documentele au consemnat mai multe invenții realizate în această direcție în prima jumătate al secolului al XIX-lea, deși detalii despre ele nu s-au transmis pînă la noi. Astfel, în 1842, un anume Iosif Caruzu, maistrul din Iepureni-Iași, realizează o invenție care perfecționează plugul. În Țara Românească, doctorul Zucker inventează o mașină de treierat, care a fost construită și experimentată, inventatorul adresînd chiar domnitorului o cerere de „privileghiu“. Dintre inventatorii transilvăneni de mașini agricole, cel mai remarcabil este Petru Rajka, din a cărui „fabrică de mașini“ ies o serie de tipuri perfecționate de pluguri, semănători de porumb și sfeclă, secerători, mașini de desfăcut porumb, tocătoare de paie, batoze etc. La o expoziție din Viena, Rajka obține premiul I pentru plugul creat de el, apreciat ca fiind superior celor din Pesta, Viena și America. Tot Rajka a inventat și niște depănători de mătase, superioare celor existente, pînă la el, destinate industriei manufacturiere, care au funcționat cu succes la Cluj. Să menționăm că, în 1848, Rajka a fost de partea revoluționarilor și i s-a încredințat direcția Arsenalului din Cluj.

În sfîrșit, să mai amintim o invenție puțin cunoscută a lui Petru Poenaru, care, așa cum arată A. I. Odobescu, „se ocupa la Paris și cu școrniri în micile industrii practice“. La 25 mai 1827, el obține un brevet de invenție pentru „un condei portăreț fără sfîrșit, alimentîndu-se el însuși cu cerneală“. Acesta este, fără nici o îndoială, un prototip și un precursor al tocului rezervor, astăzi atît de folosit ca instrument de scris.

Iată cîteva date, desigur fugare și parțiale, despre începuturile invențiilor și descoperirilor românești. Începînd de la mijlocul secolului al XIX-lea, cînd necesitatea progresului științei și tehnicii este cu mult mai vie, savanții și tehnicienii noștri creează

opere de o deosebită valoare. Aportul unor oameni iluștri ca Babeș, Marinescu, Racoviță, Levaditi, Poni, Istrati, Edeleanu, Spacu, Hurmuzescu, Procopiu, Cobălcescu, Bolyai, Ionescu de la Brad, Gheorghe Țițeica, Lalescu, Ioan Cantacuzino, Constantin Miculescu, Saligny, Danielopolu, Vuia, Vlaicu, George Constantinescu Coandă, Proca, Stoilov, Parhon și alții este expresia nivelului înalt la care se ridică creația tehnico-științifică românească.

I. M. Ștefan
Dinu Moroianu

Scenă din baletul într-un act „Sublocotenentul Kije”, de Prokofiev, prezentat în premieră la Teatrul Mare din Moscova.

Artiști români
în U.R.S.S.

Un turneu de 10.000 de kilometri

Ultimul meu turneu în Uniunea Sovietică a urmat o rută cu totul nouă pentru mine — de la Moscova am plecat în republicile din sud, oprindu-mă la Baku, Tbilisi și Erevan. În cele douăzeci de zile am parcurs astfel o distanță oarecum neașteptată: aproape 10.000 de kilometri, având ocazia să trec de câteva ori cu avionul pe deasupra lanțului caucazian și să-i admir priveliștea de o unică frumusețe și măreție. Surprinzător pentru călătorul mai puțin obișnuit cu asemenea salturi rapide peste meridiane și paralele este desigur faptul că, plecând de la Moscova într-o zi obișnuită de iarnă tîrzie, cînd mercurul termometrului indică 15 sau 16 grade sub zero, descoperă peste câteva ore la Tbilisi căldura blîndă, atît de îndelung așteptată a primăverii. Și este o mare bucurie ca după luni nesfîrșite de iarnă să respiri aromele delicate ale florilor de migdal și, în timpul unei călătorii spre bătrîna cetate Mtheta, capitala de odinioară a Gruziei, spre care te poartă străvechiul drum militar, să asculți legendele relatate de povestitori iscușiți.

În fiecare din orașele vizitate am putut constata un interes deosebit față de realizările poporului nostru ca și față de muzica românească. Creația noastră muzicală este larg cunoscută și prețuită în Uniunea Sovietică. Lucrări românești de diverse genuri sînt programate în concerte și emisiuni radiofonice, sînt imprimate pe discuri. Evident, în viața muzicală sovietică cel mai adînc a pătruns creația lui George Enescu. Pe afișele orchestrelor simfonice din Moscova, ca și din celelalte orașe vizitate, apare frecvent numele lui. Din lucrările sale se bucură de deosebită popularitate Simfonia I-a, cele două Rapsodii și Suita I-a. Sînt, de asemenea, bine cunoscute lucrările lui Paul Constantinescu, Achim Stoia, Teodor Rogalsky, Nicolae Buicliu ș.a. Dirijorul Abram Stasevici, care ne-a vizitat de curînd țara, este unul dintre cei mai entuziaști propagatori ai muzicii noastre. La Tbilisi, dirijorul Thzomelidze manifestă o caldă simpatie pentru creația muzicală românească, pe care o popularizează adesea în concerte. De altfel și printre tinerii șefi de orchestră există mulți prieteni ai muzicii noastre, de pildă, Ghennadi Rojdestvenski, ce ne-a fost oaspete acum cîțiva ani.

O impresie foarte puternică au lăsat în Uniunea Sovietică interpretii noștri. Prețutîndeni ni s-a vorbit cu admirație și simpatie despre Nicolae Herlea, Ion Piso, Elena Cernei, Valentin Gheorghiu, Egizio Massini, David Ohanesian, Ștefan Ruha și mulți alții, care au întreprins turnee în orașele sovietice. E adevărat că actuala stagiune muzicală a oferit o intensă circulație de interpreți români în Uniunea Sovietică. Eu insumi am avut ocazia să-l ascult pe David Ohanesian la Baku și Erevan, unde a fost îndelung aplaudat.

După cum am mai amintit, itinerariul meu concertistic a cuprins Moscova, Baku, Tbilisi și Erevan. Am dirijat opt concerte, avînd în program lucrări de Beethoven, César Franck, Liszt precum și piese românești: „Treie dansuri” de Teodor Rogalsky și „Rapsodia” mea. A fost plăcut să lucrez cu orchestrele sovietice. La Moscova am dirijat orchestra simfonică de operă a Radiodifuziunii, alcătuită din elemente ti-

ner, un ansamblu cu un real potențial artistic. Este o formație care își consacră activitatea îndeosebi muzicii contemporane, specific pe care îl observi chiar și în maniera sa de lucru. Am putut aprecia interesul arătat de acest colectiv programului concertului, străduința interpretilor de a corespunde celor mai înalte exigențe artistice, de a realiza calitatea dorită. Lucru ce l-am remarcat și la celelalte formații cu care am lucrat — orchestrele simfonice ale Filarmonicilor din Baku, Tbilisi și Erevan. Aici am avut ca soliști interpreți aparținînd diferitelor generații, printre care Malinin, Dorenski, profesorul Nijaradze, Katty Maltusian și I. Abakumian.

Fără îndoială că turneul concertistic în aceste importante centre culturale sovietice, cu o bogată viață muzicală mi-a prilejuit și o seamă de întîlniri, contacte și convorbiri cu muzicieni în mare parte bine cunoscuți prin lucrările lor, pe care le-am executat în diferite concerte la noi. Am purtat discuții rodnice despre problemele de creație și de interpretare a muzicii precum și despre noile realizări muzicale românești cu compozitorii Taktakișvili, Tzindzadze, Arutiunian, Mirzoian, Karen Hacıaturian (nepotul lui Aram Hacıaturian) ș.a. Am avut întîlniri interesante la Uniunile compozitorilor, care mi-au oferit prilejul să cunosc creația actuală a unor compozitori sovietici de muzică simfonică și de cameră.

Cea mai emoționantă întîlnire a constituit-o însă aceea cu dirijorul... David Oistrach. Am avut deosebită plăcere să asist la unul din concertele dirijate la Moscova de marele violonist. Și am putut constata că Oistrach rămîne și în acest domeniu un mare artist, realizarea lui ca șef de orchestră fiind la un înalt nivel. Această nouă latură a talentului său e impresionantă.

Aflîndu-mă în U.R.S.S. în plină stagiune muzicală, am putut asista, datorită ama-

bilității prietenilor sovietici, la un mare număr de spectacole, (cam douăzeci!) în majoritatea lor realizări de înaltă ținută artistică. Nu pot să nu amintesc în primul rînd baletul „Romeo și Julieta” la Teatrul Mare. Rolul Julietei, în care Galina Ulanova a creat de-a lungul anilor o adevărată tradiție de măiestrie, este întruchipat de cîțiva timp de Maia Plisețkaia. Cei care au văzut-o pe Plisețkaia în „Lacul lebedelor” pe scena Teatrului de operă și balet din București cunosc bogatele resurse interioare ale acestei balerine, tehnica ei desăvîrșită, expresivitatea brațelor, plastica ei sculpturală. În Julieta ea demonstrează o adîncă înțelegere a rolului, e profund emoționantă. La Tbilisi am putut admira un alt excepțional balerin: Ciabukiani, care la vîrsta de cincizeci și cinci de ani este un dansator de o virtuozitate de-a dreptul senzațională. Am mai asistat la un interesant spectacol de balet (dirijat de Ghennadi Rojdestvenski) la Teatrul Mare, cu baletul într-un act de Prokofiev, Rahmaninov și Bartok. Tot la Moscova, am avut prilejul să ascult o apreciată operă contemporană pusă în scenă la Teatrul muzical „Stanislavski și Nemirovici Dancenko”: „Ekaterina Izmailovna” de Dmitri Șostakovič, a cărei premieră avusese loc de curînd.

Aș vrea să amintesc și cîteva din concerte și recitalurile la care am asistat. Interesante manifestări au fost prilejuite și de Festivalul muzicii engleze, la care au participat compozitorul Benjamin Britten, tenorul Peter Pears, dirijorul Norman Del Mar, cvartetul de coarde „Amadeus”.

M-am întors din acest turneu cu un noian de impresii și cu convingerea că contactele dese și vii pe tărîmul muzical sînt deosebit de utile cunoașterii și apropierii reciproce.

Mircea Basarab
Artist emerit

Teatrul MHAT într-o casă nouă

Peste cîteva luni, în vasta piață de pe bulevardul Tverskoi din Moscova vor începe lucrările de construcție a noului teatru M.H.A.T. Renumitul teatru moscovit, de care sînt legate bogate tradiții ale artei scenice, se va muta în curînd într-o casă nouă.

Vechiul său lăcaș datează din 1902. Pe atunci, el reprezenta cea mai modernă instituție teatrală, fiind înzestrat după ultimul cuvînt al tehnicii în materia respectivă (echipament, utilare scenică). Dar tot ceea ce mai bine de jumătate de veac părea desăvîrșit, astăzi nu mai poate satisface noile cerințe ale montării spectacolelor.

Proiectul clădirii teatrului a fost încredințat unui grup de arhitecți condus de Igor Pokrovski. La elaborarea proiectului arhitectii sînt preocupați

atît de aspectul exterior al teatrului cît și de amenajarea clădirilor sale. Căci va fi vorba de un ansamblu de clădiri care va totaliza o suprafață de unsprezece mii de metri pătrați. Din această suprafață, sălii de spectacol îi vor reveni opt sute de metri pătrați. Un spațiu similar va fi rezervat scenei. Restul de peste nouă mii de metri pătrați vor fi repartizați pentru cabine, case de bilete, garderobe, foaiere, bufet, ateliere, magazii. În garderoba pentru costumele actorilor, de pildă, vor fi păstrate cinci-șase mii de costume și cîteva mii de perechi de încălțăminte. În magazia de mașini și decoruri va funcționa un sistem mecanizat de ridicare a decorurilor. Va exista o magazie specială pentru decorurile voluminoase atîngînd înălțimea de opt metri. Un spațiu important în economia ansamblului

de clădiri va fi distribuit cabinelor artiștilor, atelierului pentru acordarea instrumentelor, studiului de înregistrare a muzicii și sunetelor etc.

Dar cum va arăta noua sală de spectacole? Cuvîntul de ordine al proiectanților este: „nici un loc incomod!” Oriunde ar sta, spectatorul trebuie să vadă bine scena și să nu piardă nici o replică. Parterul dispus în amfiteatru, jolile, balconul, vor putea găzdui un număr de 1200-1250 de spectatori.

Fotoliile vor fi prevăzute cu instalații care să permită străinilor să poată urmări replicile traduse în limba respectivă. Sala va fi înzestrată cu un sistem de aer condiționat, care să asigure temperatura dorită în orice anotimp al anului.

Ca și la Palatul Congreselor de la Kremlin, în caz de nevoie fosa pentru orchestră poate fi acoperită de o platformă la

Pianistul Sviatoslav Richter a întreprins un turneu concertistic în Elveția și Austria. Programul recitalurilor și concertelor sale a inclus lucrări de Bach, Beethoven, Schubert ș.a. Ca de obicei, critica de specialitate și publicul auditor au acordat o înaltă apreciere artei pianistului sovietic.

Opera de stat din Berlin a prezentat în premieră baletul „Romeo și Julieta” de Serghei Prokofiev. În rolurile principale apar balerina Nora Mank și Fred Schönfeld.

Cu trei ani în urmă, a luat ființă în R.S.S. Letonă un ansamblu coral neobișnuit: corul republican al dirijorilor. Această formație muzicală este alcătuită din 200 de dirijori ai corurilor sătești din diferite raioane ale republicii. De două ori pe an, membrii săi se întrunesc la Riga unde au loc repetițiile în vederea concertelor. Unul din aceste concerte a avut loc nu de mult. Ansamblul dirijorilor a interpretat „Oratoriul patetic” de Sviridov (în primă audiere în R.S.S. Letonă) și a susținut partea vocală în execuția Simfoniei a IX-a de Beethoven.

Motive muzicale din creația lui Glazunov, Liadov, Liapunov, Rubinstein și Șostakovič stau la baza noului spectacol de balet într-un act prezentat recent în premieră pe scena Teatrului Mare și intitulat „Concertul clasei”. Conceput ca un divertisment, spectacolul prezintă în linii mari procesul de pregătire a viitoarelor balerine, începînd cu exercițiile la bară și terminînd cu cele mai complicate figuri scenice. Punerea în scenă a spectacolului aparține regizorului Vadim Rindin.

Circa o sută de studenți și o seamă de profesori ai Conservatorului din Kiev alcătuiesc „Patrula muzicală”, o brigadă care îndrumă activitatea colecțiilor artistice de amatori din oraș. Studenții ajută pe artiștii amatori în alegerea repertoriului, în desăvîrșirea măiestriei interpretative. Ei sprijină de asemenea predarea cunoștințelor muzicale în școli.

Pe scena Teatrului național de operă din Helsinki a fost montată recent „Dama de pică”. Este pentru a treia oară cînd această renumită operă a lui Ceaikovski este pusă în scenă în capitala Finlandei. Ea a mai fost prezentată aici în 1928 și 1947.

Academia franceză de înregistrări pe discuri „Charles Cross” a acordat tradiționalele sale premii anuale celor mai reușite discuri. Printre imprimările cărora li s-a atribuit „Marele premiu” se află o suită de cîntece de Mussorgski interpretate de Galina Vișnevskia acompaniată de orchestra simfonică de stat a U.R.S.S. și un concert al orchestrei simfonice a Radiodifuziunii sovietice dirijat de Ghennadi Rojdestvenski.

Compozitorul Dmitri Kabalevski a făcut o vizită în R. D. Germană cu ocazia Tîrgului de primăvară de la Leipzig. La Leipzig, Dresda și Berlin, Kabalevski a dirijat cîteva din lucrările sale: Simfonia IV, Concertul pentru violoncel și orchestră (solist Danil Șafran), o suită din opera „Colas Breugnon” ș.a.

B R E V I A R

28

GONCIAR
de
OLES

mult
cer

27 Iulian Semionov :
Salonul
26 S. Alhoșin :
Trenul de cursă lungă
25 S. Antonov :

au apărut în 1963:

"VEAC NOU
IN BIBLIOTECA

stepă, nu se află una să nu-i așină calea... Și apoi nu e o taină pentru nimeni că Egipta nu s-ar da la o parte pentru nimic în lume atunci când i se ivește vreun prilej să mai tragă o cursă „pe de lături“, să mai scoată niscaiva pitaci în plus, fără să se sinchisească de șeful lucrărilor sau de mecanic care, după cum se pare, îl și incurajează oarecum în această privință. De un singur lucru îi e teamă: de colectivul de judecată tovărășească, în fruntea căruia se află Levko Ivanovici Braga, ales în această funcție cu majoritate de voturi. Nu-l slăbește el, Levko Ivanovici, o clipă din ochi pe Egipta, ba deunăzi, când l-a prins cu mița-n sac, i-a și spus-o verde-n ochi, de față cu toată lumea:

— Chit că-mi ești un as al volanului pe toate mecanizatele astea, măi Egipta, dacă te mai prind o singură dată cu o ispravă de soiul ăsta, cosmonaut te fac, să fim înțeleși!

Și deși acum Egipta nu naviga în Cosmos, ci mergea cu screperul numai pînă la Tarasovka, unde se construia o rețea de canalizare, Lina simțea că-i va lipsi risul molipsitor al flăcăului, glumele lui cam pipărate și micile ciocniri cu el.

În cele din urmă sosi și combustibilul. Luîndu-li-se o piatră de pe inimă, șeful lucrărilor și mecanizatorii se înveseliră și prinseră a foi în toate părțile. Braga, după ce-și alimentă buldozerul cu cele de trebuință, se apucă, cu fața inseninată, să-i încerce bătăile inimii.

Stepa se umplu de duduital motoarelor. Unul după altul, mecanizatorii se îndreptaseră spre obiectivele lor. Lina și Vasilinka nu rămaseră nici ele în coada celorlalți. De la stîlpul-reper de beton armat așezat de careva cu mult înainte de a veni Lina aici, trebuia să traseze mai departe linia canalului, așezîndu-și jaloanele pestrițe la fiecare sută de metri. Pe

urma pașilor ei porneau mașinile. În albia săpată de ele apăreau apele albastre ale Niprului. Ele și umpluseră primele sectoare ale canalului pînă la un anume kilometru, iar în zilele de sărbătoare colhoznicii de prin raioanele învecinate veneau aici să-și bucure ochii cu această minune înfăptuită de om: apa, da — obișnuita apă în neobișnuitul decor al pustietăților secătuite de milenii...

Mărșăluiești iac-așa în lungul stepei aride instalîndu-ți pichetele și imbiînd după tine încă nevăzutele ape. Pulpele picioarelor ți-s însingerate de scietii, trupul dogorit de arșiță și nimic nu vine să-ți mai destrame monotonia zilelor. Doar din cînd în cînd meșterul, țișnosul dar înțelegătorul, bătrînel Anatoli Petrovici, te mai lasă să arunci o privire prin ocularul nivelmetrului, ca să mai prinzi și tu meșteșugul de trebuință.

Ca o săgeată sprintenă năzuiește canalul spre sud, spre stepele aride din această parte a pămîntului, năpăstuit de dumnezeu. Va veni ziua cînd apele vor depăși Perekopol, tînzînd spre cele Șapte Fîntîni ale Crimeei, care se știu făli doar cu numele, dar în care, de fapt, apa este adusă pînă în ziua de azi cu cisternele de la zeci și zeci de kilometri. Canalul e o lucrare artificială, durată de mina omului, dar dacă stai să cumpănești bine lucrurile, constați că de fapt pe harta lumii a apărut un riu nou, care se deosebește de altele prin aceea că nu are o albie șerpuitoare, ci una dreaptă, „la riglă“.

Pe aproape lucrează și Braga: sapă, rînește pămîntul, mereu în fruntea brigăzii sale. Ore întregi nu-și ia mîinile de pe manete. muncește îndirjit, cufundat în ale lui, minîndu-și robotul de colo-colo, ba săpînd tranșeul, ba împingînd pămîntul spre taluz, lăsînd sau ridicînd imensa cuțitoaie a mașinii. Aceleași și ace-

— baracă cu cazane nou-nouțe, cu geamlîc pentru distribuirea mîncării, mă rog, cum scrie la carte. Că înainte de asta, numai cu rații reci își țineau zilele, ori se vedeau nevoiți să dea iama, în pîlcuri, prin satele învecinate, în căutarea unui blid de mîncare a-burindă. Acum — — progres vădit, nici vorbă, că-ți miroase a prăjit și a ciorbă cale de o poștă. Și unde mai pui că deasupra geamlîcului, pe o bucată de carton, stă scris cu litere de-o șchioapă, în tuș, următorul îndemn întru aducerea sufletelor pe făgașul cel bun : „Nimic nu te costă atît de puțin și nimic nu prețuiește atît de mult ca buna cuviință !“

— Ne-ai pus cu botul pe labe, Lina, să ne trăiești ! i-a zis Eghipta fetei în ziua în care a citit pentru prima dată afișul meșterit de ea. Ne-ai pus degetul pe rană...

— Cervantes l-a pus, autorul lui Don Quijote, îl lămurî Lina.

— Apoi, dacă stai și te gîndești, tot una e : că și tu, printre noi, taman ca un Don Quijote ești ! spuse, rîzînd, Eghipta.

Ce-o fi vrut să zică Eghipta prin asta ? S-o fi gîndit că-i tot atît de slabă și deșirată ca falimosul cavaler al tristei figuri ? Ori poate s-a gîndit că și ea, Lina, și-a început drumul vieții de sine stătătoare în luptă cu morile de vînt ? Oricum o fi, acest îndemn la purtare cuviincioasă, scris de mîna ei, stă tocmai la locul potrivit, sub ochii celor care-și așteaptă rîndul : că tocmai aici, în inghesuiala asta, se stîrnesc toate pricinile de gîlceavă și de înverșunare.

...Umbrele serii le găsiră pe fete zînd pe treptele vagonașului lor și odihnindu-se după o zi de muncă încordată. Lina se gindea la Eghipta. Îl vedea dinaintea ochilor — vesel, nesăbuit, luîndu-se de ea cu glumele și șotiiile lui dintotdeauna. Pe unde o fi a-

— Cerul era spuzit de stele. Domnea liniștea. Doar în pustietatea ogorelor colhoznice, undeva departe, se auzea zumzetul monoton, de albina, al unui tractor. În fața atelierului mobil de reparatii se șteia din cînd în cînd o lampa portabilă — buldozeriștii mai dereleciau la motorare, mai făceau toaleta mașinilor : se auzeau glasuri, ciocănituri. Lina, ciulea urechea : a-colo erau ei, oamenii muncii de toate zillele, de care își legase ea soarta pentru totdeauna. Nu, n-o încerca nici o păterea de rană...

Noaptea firziu se auzi duduțul puternic al unui motor și două faruri orbitoare țîșniră de după colț. Peste cîteva clipe, cînd glasul motorului amuți, bu-bui un alt glas, de om. Lina îl recunoscu număidecît — era al lui Eghipta.

— Unde-i seful de lucrari ? Aduceți-mi-l încoace ! — Aici sînt, ce s-a-nîmplat ? strîgă cel vizat, să-rînd din întunecimea vagonului său.

— Mai ai jîgnit profund, tovarășe șef.

— Cu ce te-am jîgnit, nu pricep ?

— Nu pricepi ? ! Păi de ce pui oamenii și mașinile pe drumuri de domana ?

— A fost o neînțelegere, omule.

— Mai oțitcat cu neînțelegerile voastre ! Pentru

gîndu-și peste cap bluza pătată cu ulei a salopetei, se îndreptă spre buldozerul său.

În vremea asta Eghipta nu scăpă prilejul s-o ciupească ușurel pe Lina ceva mai jos de subțioară. Deși fata sări ca arsă și păru gata să-l cirpească pentru treaba asta, se vedea cit de colo că minia îi era oarecum exagerată.

Intr-adevăr, acasă, Lina ar mai fi lenevit în pat la ora asta, dar aici cearcă de lenevește — viața însăși te aruncă în picioare o dată cu scăpăratul zorilor, căci ziua de muncă începe devreme prin locurile astea. Se lucrează departe în stepă, pe traseu, între pichetele pe care le pune și ea, Lina.

Și nu s-ar putea spune că îi vine tare la îndemînă Linei să înghită aici zi de zi prăfăraia ridicată de buldozere, să-și perpelească obrăjorii rumeni în dogoarea vînturilor uscate, să sară în picioare cu noaptea-n cap și să-și ia rîndul la spălător, în jurul căruia îi mai harnici ca tine au și făcut mîzgă ; și nici că are o deosebită plăcere să facă „coadă la polonic“ la ora prînzului, cînd vine frîntă de oboseală de prin largurile stepei. Intr-adevăr, multe îi lipsesc aici din confortul cu care te-ai obișnuit cîndva acasă : nici tu dușul meșterit de tata, nici tu alte instalații de trebuintă... Iată, și apa din spălător e pe sfîrșite — abia-abia mai pică, că s-au îngrijit ei, mecanizatorii, să golească rezervorul...

Și totuși abia aici, între multele necazuri și greutăți pe care ți le scoate în cale un șantier, Lina a simțit pentru prima dată în viață că este necesară oamenilor, a simțit cu fiecare fibră a trupului ei că abia acum trăiește cu adevărat. Deși nu făcea altceva decît să măsoare, împreună cu Vasilinka și cu meșterul hidrotehnician, sutele de metri ale traseului și să înfigă pichetele — treabă care nu cerea cine știe

— Aici mi-ai rupt gura !

— Ia mai bine fă-î loc fetei la spălător, spuse Bragă arătînd cu capul spre Lina care, ieșînd din vagonul ei, se oprise, cu prosopul pe umăr, în spatele lui Eghipta.

— Ian te uita, s-a și sculat fetica ! exclama Eghipta, izbuclînd în ris, un ris molipsitor ca întotdeauna, și-î făcu Linei loc la spălător. Bata de tine ! În loc să te mai răsfeți și tu coala, în așternutul de-acasă, sub aripa măicuței, te scoți cu noaptea-n cap să te canonești alături de niște varvari ? In-

— Și de ce, mă rog, sîntei voi niște varvari ? In-treabă Lina, storcînd pasta de dinți pe periuța.

— Mai întrebî de ce ? Păi d-ata că nu știm să ne purtăm mai subțire, mai cu mînuși cum s-ar spune. It mai trage omul și cite-o sudalmă, așa, muncito-rește...

— Foarte rău, s-ar putea și țara sudalmi Adică, după tine, toți muncitorii trebuie să înjure, că-i mun-dă cîntorește așa, nu ? După mine asta vădește lipsa celor șapte ani de-acasă, ații. De ce nu înjura Leavko Iva-novici de pilda, că de cînd sînt aici, nu l-am auzit o dată blestemînd ?

— Ba înjur, Lina, și încă cum !... Da mai mult în gînd, ca să-mi răcoresc sufletul, spuse Bragă și, tră-

Pe șantierul filmului „Război și pace”

Mari amplasări de trupe, cîmpuri de luptă însingerate, flăcări de incendii mistuind clădirile orașului, jalnicul exod al trupelor napoleoniene; tropot de cai și zvon de corn la una din vinătorile de pe moșia Rostovilor, risul ghidus al Natașei, silueta masivă a contelui Pierre Bezuhov și mersul lui stingaci...

Iată doar câteva imagini de pe șantierul filmului „Război și pace”, a cărui turnare se desfășoară de câteva luni într-un sat din împrejurimile Moscovei. Colhoznicii s-au obișnuit repede cu mulțimea zgomotoasă a grenadierilor din armata lui Napoleon, după cum s-a obișnuit cu costumele prințeselor și uniformele conților, cu clădirile și decorurile din placaj și carton, ce reinvie atmosfera lumii de acum un veac.

Un vizitator care ar poposi întimplător în acest sat devenit deodată un uriaș platou de filmare, ar putea observa însă o mulțime de lucruri neașteptate, uneori veritabile anacronisme... istorice.

Contele Pierre Bezuhov ordonă unui ofițer al lui Napoleon: „Plutonul grenadierilor francezi să treacă în stînga obiectivului!” Vă surprinde poate că un contele rus comandă soldații francezi? Desigur, nu este o replică din scenariu, ci pur și simplu o discuție de lucru — regizorul Serghei Bondarciuk travestit în Pierre Bezuhov (pe care-l întrușează în film) dă indicații echipei de figuranți.

Un scuter purtînd doi grenadieri francezi stopează brusc în fața unei colaboratoare a echipei de filmare: — Nu l-ați văzut cumva pe Napoleon? Ne-a împrumutat scuterul ca să dăm o fugă pînă în oraș și acum nu știm unde a dispărut.

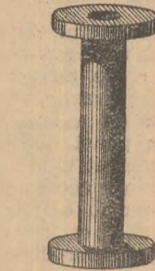
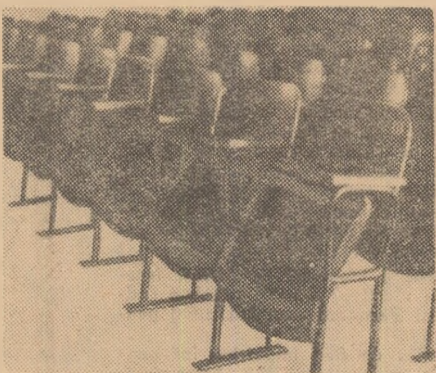
Ostașii se odihnesc după o bătălie. Un cîmp răvășit, răniți, un foc de bivouac. Autenticitatea momentului este completată și cu două găini ale colhozului sacrificate pe... altarul artei.

Sălile de cinematograful, sălile de ședințe și căminele culturale pot fi utilizate cu scaune de calitate superioară.

ADRESAȚI-VĂ:

**Intreprinderii industriale oraș,
Sibiu**

Str. Kogălniceanu nr. 1, telefon 3931

COMBINATUL CHIMIC FAGARAȘ

livrează:

- Bachelită pentru uz general în diverse culori
- Bachelită pentru uz electrotehnic
- Bachelită pentru uz electrotehnic în execuție tropicalizată
- Bachelită textilă
- Rezoli diverse tipuri, lac de bachelită.
- Novolac solid, semifluid și alcoolic
- Aminoplast diverse culori.
- Celuloid, plăci de diferite grosimi și culori.
- Celuloid sidefat
- Celuloid marmorat
- Celuloid placat
- Cornoplast pentru nasturi, imitație corn

Execută: plese industriale în toate tipurile de bachelită și aminoplast pentru înlocuirea metalelor feroase și neferoase precum și a lemnului.

Pentru producția de serie executăm proiectarea și sculele necesare presării pieselor comandate.

**COMBINATUL CHIMIC
FĂGĂRAȘ**

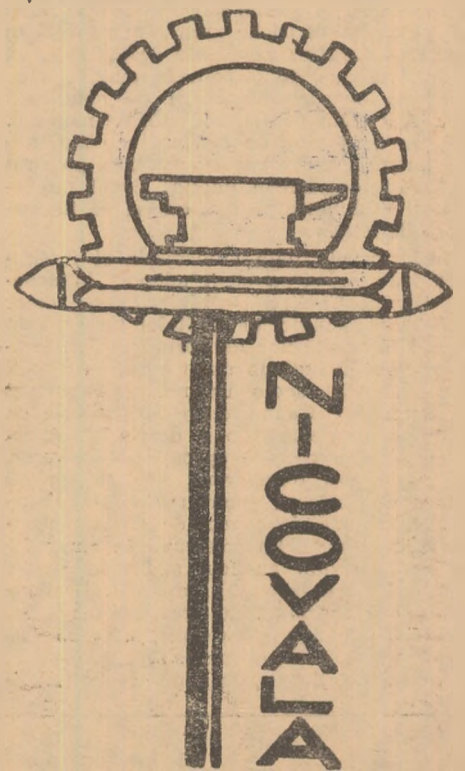

Intreprinderea „NICOVALA”

Fabrică de utilaje și piese de schimb
SIGHIȘOARA

EXECUTĂ:

- Reparații capitale și mijloacii la instalații mecanice sub presiune (cazane de aburi și recipienti) de orice mărime și presiune nominală.
- Piese de schimb pentru utilajele din industria textilă și ușoară.
- Robineți de aburi cu ventilații de la 1/2 — 2φ
- Piese brute turnate din fontă.
- Utilaje pentru industria textilă și alimentară, articole casnice, sticlă, pielărie și cauciuc.

Străbătînd un continent îndepărtat...

Glasul Australiei s-a făcut auzit în viața internațională relativ recent. Rămînînd, formal, un dominion englez, ea a căpătat dreptul în ajutorul celui de al doilea război mondial, să-și hotărască în mod independent politica.

De obicei, prima și cea mai clară imagine despre viața unei țări ți-o dă vizitarea capitalei. Canberra seamănă cu o stațiune climaterică. Sub cerul ei albastru, vegetația luxuriantă a parcurilor scinteiază

strale, poduri și parcuri sînt de asemenea costisitoare. Aceste măsuri au darul de a-i entuziasma pe unii și de a-i îngrijora pe alții cu mai mult simț practic, care se întreabă dacă tendința de a crea un oraș-parc „fără egal” din punct de vedere arhitectonic, într-un moment cînd în fața țării se ridică probleme economice mult mai urgente, nu înseamnă o risipă.

Locuitorii Canberrei, ca de altfel cea mai mare parte a oamenilor din măruntel

flu proaspăt”, corespondenții marilor ziare asistă cu stoicism la toate ședimintele parlamentului. În timp ce în parlament se țin discursuri interminabile, în liniștea cabinetelor guvernamentale se pune la cale o politică care urmează cursul planurilor agresive americane. Laburiștii au un „atu”: în țară a apărut și nu vrea să dispară șomajul. Deoarece, însă, ei nu dispun de un program concret, atacurile lor împotriva liberalilor sînt la fel de ineficace ca și încercările zadarnice de a lichida șomajul. În clădirea modernă, de un alb imaculat a parlamentului, nu se fac simțite schimbări. Aici domnește monotonia rutinei. În acest timp, în barurile unde se concentrează viața socială a Canberrei, se discută despre curse, iar de pe pereți privesc jocheii plămîzi cu surisul pe buze și tauri de rasă premiați la expoziții.

Adevăratele capitale

Avertizat de greutățile de circulație pe care le ai de împlinat pe șoselele australiene, am plecat spre Sidney și Melbourne — orașe unde locuiesc aproximativ 40 la sută din populația țării. Speram că, în sfîrșit, voi putea să cunosc pulsul țării și să admir frumusețea orașelor despre care auzisem încă din copilărie.

Și speranțele nu mi-au fost înșelate. Iată-mă în triunghiul Canberra-Sidney-Melbourne. Și, nelăsat de mașini care aleargă nebunește tare după el, obligîndu-te să mărești viteza. Din goana automobilului se zăresc, de o parte și de alta a șoselelor, pășuni înverzite și clădirile fermelor. În această regiune pămîntul e folosit cu economie, căci e fertil și furnizează australienilor principală bogăție a țării: carne, lînă și griu. În urma noastră rămîn, afundîndu-se tot mai adînc în inima continentului, regiuni cu pămînt neroditor, cîmpii lipsite de viață care se servesc în adevărate pustii. Drumul șerpuieste printr-o pădure australiană — „bush”. La tot pasul îți pînesteși și desisuri de salcîmi și ferigi, eucaliptii netreciți și flori de culme și culori necunoscute în Europa. Opresc mașina și intru într-un deșeu.

Șoseaua care leagă Sidneyul de Melbourne șerpuieste pe abruptul țărîmăcos. În fața ochilor îți apare o priveliște mai frumoasă decît alta. Valurile se sparg zgomotos de țărîm. În amurgul care se lasă se aude o gamă bogată de sunete neobișnuite... Lumina puternică și prelungă a farurilor spintecă întunericul care devine tot mai dens. Ceva se lovește surd de roata mașinii. Este un iepure — primul „sinucigaș”. Pînă cînd am ajuns la hotel, „prada” pe care am obținut-o fără să vreau mai număra un „vollobi” — un fel de cangur mic și încă două animale nevinovate. Abia în parcul zoologic din Sidney am putut vedea exemplare rarissime ale faunei care s-a păstrat numai în Australia: ornitorinci, arici de mare, ursuleți coala, canguri giganți, lupi marsupiali, ciini dingo, struți emu, lebede negre australiene ș.a.

Sidneyul, uriașul port cu zgîrie-nori care înșesc spre cer și înfrunzează puterea asigurării și corporațiilor industriale și comerciale, contrastează puternic cu Can-

Celebrul pod din Sidney...

în toate culorile și nuanțele. În coloritul general, eucaliptii, care în Australia cresc aproape pretutindeni, înfigîndu-și adînc rădăcinile în pămîntul roșu și argilos, par deosebit de stîngheri și sărăcăcioși. Lor nu le place înghesuiala, de aceea pădurile de eucalipti de pe colinele din preajma Canberrei, par măcelărite de un pădurar nepriceput.

În iarnă, vara australiană ia sfîrșit și uriașii eucalipti se leaptă coaja. În acest anotimp pare că o armată de capre, inzestrate subit cu surprinzătoare înușire de a se cățăra pe copaci, a jupuit trunchiurile acestor giganți de la rădăcină pînă în creștetul lor, care se pierde undeva în țării. Cîrișul neobosit al păsărilor și țîrșitul greierilor completează atmosfera de tihnă rurală. Asemenea unui pîrîș de tînbure, panglica șoselei șerpuieste cît vezi-cu ochii, cînd ascunzîndu-se vederii sub frunzișul bogat al copacilor, cînd țîșnind de sub el, la cotituri. Dincolo de gardurile vii înverzite se înalță vile cu acoperișul de țigla.

„Locul de întîlnire”

La Canberra nu există construcții mari. Fac excepție numai cîteva clădiri cu mai multe etaje în care sînt instalate instituțiile guvernamentale, un splendid monument-muzeu al gloriei militare și o coloană uriașă înaltă de 85 de metri, împodobită în vîrf cu un vultur cu aripile desfăcute, care a fost ridicată de guvern în amintirea ajutorului acordat Australiei de americani în cursul celui de al doilea război mondial.

Acum mai bine de cincizeci de ani, valea liniștită, înconjurată de coline, pe care băștinășii o numeau poetic „Locul de întîlnire” (Canberra) a fost aleasă să fie capitală federală.

Parlamentul, toate ministerele și instituțiile federale și-au găsit adăpost în această tihnă Canberra. Majoritatea celor 60.000 de locuitori ai capitalei lucrează în domeniul prestărilor de serviciu. Construcțiile, care au luat un mare avînt în ultimii ani, au atras acolo un număr important de muncitori. Canberra se construiește cu o amploare demnă de o capitală. Acest oraș, care nu crează aproape deloc valori materiale, s-a transformat într-o povară destul de serioasă pentru vistieria statului. Milioanele de copaci de diferite esențe, care se dezvoltă admirabil în clima favorabilă a văii, au fost sădiți în scurta perioadă de existență a capitalei. Realizarea vastului proiect de creare a unui lac artificial lung de șapte mile, care să împartă orașul în două, necesită aproape trei milioane de lire australiene. Noile magi-

orășe australiene, pe care am avut prilejul să le vizitez, nu-și petrec clipele de răgaz într-un mod prea variat: serviciul, barul și casa. Expozițiile de vite și ciini și meciurile de rugbi au mai mult succes de public decît spectacolele de teatru, concertele și chiar filmele. Poate de aceea la Canberra nici nu există teatru. Simbata și duminica sînt zile de „week-end”. Mii de australieni părăsesc orașul pentru a merge în mijlocul naturii, în parcuri, pe marlurile lacurilor și riurilor.

Sesiunea parlamentului durează extrem de mult. S-ar părea că „lupta” dintre opoziție și coaliția guvernamentală, formată din partidele liberal și agrar, n-o să se sfîrșească niciodată. În așteptarea unui „su-

...și cei care se adăpostesc sub el

VISURI REVANȘARDE

„Inima americanilor se află acolo unde se află banii lor” — a afirmat cu mulți ani în urmă senatorul american Hiram Johnson. Acum, însă, oamenii politici din S.U.A. nu mai fac asemenea afirmații nici verbal și nici în scris. „Interesul pe care îl manifestă America față de Africa — pretinde revista newyorkeză „Foreign Affairs” — este de ordin pur uman, științific și politic... Deocamdată, America are foarte puține interese concrete și bine definite în această regiune a lumii”. Și, într-adevăr, așa cum relatează revista londoneză „Africa Trade and Development”, investițiile de capital ale S.U.A. în Africa se cifră anul trecut la trei miliarde de dolari... O nimica toată!

Suprafața rezervațiilor coloniale de pe continentul african se reduce continuu. Dar imperialiștii nu vor să-și recunoască înfrîngerea. Ei visează la revanșă. Strategii revanșei își leagă principalele speranțe de Africa de Sud, cunoscută prin rezervele ei extrem de bogate de materii prime strategice. Puterile N.A.T.O. dispun acolo de o rețea de importante baze militare.

Planul urzit de Washington și Londra este de a-și întări pozițiile în Africa de sud, de a o transforma într-un cap de pod pentru o contra lovitură dată de forțele unificate ale colonialiștilor împotriva popoarelor care luptă pentru eliberarea lor națională.

Planul mai sus amintit este expus pe larg și cu mult sînge rece într-unul din ultimele numere ale revistei americane „United States News and World Report”. Într-un articol intitulat: „Albii plătesc cu aceeași monedă”, articol însoțit de o hartă, cifre și fotografii, se vorbește despre ideea creării unei „alianțe albilor” care să acapareze toată partea de Africa și „să ia toate măsurile necesare militare și economice pentru menținerea dominației albilor”.

Principalul rol în această uniune este rezervat Republicii sud-africane — stat condus de rasiști fasciști. Revista lasă să se înțeleagă că în caz că „dezordinile” (cu alte cuvînte răscoalele populare) s-ar extinde și în Rhodezia de Sud, în această țară vor fi dislocate trupe ale lui Verwoerd. În articol se vorbește direct despre tratative secrete care au avut loc între autoritățile sud-africane și portugheze în problema coordonării acțiunilor împotriva africanilor care luptă pentru libertate. „Aceste măsuri, precum și alte măsuri neoficiale — subliniază revista — vădese posibilitatea unor acțiuni comune ale albilor pe această regiune”.

Rasiștii care se pregătesc „să plătească cu aceeași monedă” în Africa, înarmează intens Republica sud-africană. Se prevede ca efectivul armatei regulate sud-africane să ajungă la 60.000 de oameni. Guvernul lui Verwoerd cumpără utilaj pentru uzine militare, avioane de vînătoare și tancuri...

Complotul pe care-l urzește imperialiștii în Africa de sud împotriva independenței milioanelor de africani este aventurist și lipsit de perspectivă. Acest complot e sortit eșecului.

(După „Literaturnaia gazeta”)

berra. „Provincialului” din capitală, obișnuit cu modul lui de viață ordonat, i-ar veni greu să trăiască aici, unde pulsează un alt ritm de viață. Aici burghezii sînt burghezi suți la suță. Muncitorii au o fermă conștiință de clasă, iar funcționarii sînt mai isteți. După cum se vede și marii fermieri preferă sesiunile din capitală conferințele de afaceri din Sidney. Hotelul în care m-am oprit era tixit de funcționari bogați din împrejurimi. Erau siguri de ei și aruncau cu banii în dreapta și în stînga. Acești fermieri — am avut prilejul să stau de vorbă cu cîteva dintre ei — discută curajos despre politica economică a guvernului, ignorează problemele de politică internațională și consideră absurdă posibilitatea oricăror prefaceri sociale.

Sentimentul neplăcut pe care mi l-a lăsat convorbirea cu un reprezentant greșos de infumurat al celei mai anchilozate părți a societății australiene, nu m-a părăsit nici cînd am admirat frumosul pod „Habar Bridge”. Locuitorii Sidneyului se pot mîndri, pe bună dreptate, cu splendorul lor pod cu patru linii de cale ferată și cu o șosea cu circulație în ambele sensuri pentru șase coloane de mașini. Ce e drept, autoritățile locale nu pot fi acuzate de dezinteres. Fondurile cheltuite pentru construirea podului sînt amortizate cu prisosință. Fiecare trecere peste pod costă un „bob” — un șiling. Centrul elegant al orașului, în care e concentrată viața de afaceri, este despărțit de cartierele muncitorești de la periferie, învăluite în fum, praf și îmbîcșite cu ulei, printr-un zid gros format din clădiri de granit, sticlă și oțel.

În cartierele mărginașe ale Melbourneului, oraș care rivalizează prin bogăție și frumusețe cu Sidneyul, se desfășoară o altă viață. De aici se face auzit glasul puternic. Pe zi ce trece tot mai ferm, al clasei muncitoare care are o imagine mult mai clară despre căile pe care se dezvoltă astăzi societatea umană. Muncitorii din Sidney și Melbourne au fost aceia care au spus un nu categoric avioanelor „U-2” pe teritoriul Australiei și războiului, care au cerut să se ducă o politică națională independentă.

În Australia, ca de altfel pretutindeni în lume, se dezvoltă conștiința de clasă a oamenilor muncii, ia amploare mișcarea patriotică pentru promovarea unei politici naționale cu adevărat independentă.

V. Tarasov